

Jaroslav HUBAČEK
Ostrava

Metaforizace v sociolektech

Se zřením ke stálé aktuálnosti a dynamičnosti sociolektů v současné jazykové komunikaci je zajímavé sledovat onomazilogické postupy, které se v nich uplatňují. Sociolekty rozumíme nespisovné vrstvy názvů realizovaných v polooficiální nebo neoficiální komunikaci pracovní nebo zájmové, jež jsou tradičně označovány jako profesionalismy, a slangismy v užším smyslu. Vedle slovotvorby (odvozování v širokém smyslu) se na jejich vzniku nemalou měrou podílí i tzv. sémantické tvoření, zejména metaforizace jako proces nepřímé nominace. Jde o přenášení lexikálních jednotek motivované snahou pojmenovat denotáty na základě jejich podobnosti se skutečností jinou, již označenou. Metaforizace tak umožňuje pojmenování denotátů jak dosud nepojmenovaných (metaforické názvy mají povahu primárně pojmenovací), tak i denotátů již pojmenovaných; v druhém případě metaforizace slouží účelům přejmenovacím, čímž vznikají pragmatická synonyma. Plníc potřebu demonstrovat specifický pohled na denotát se metafora ve srovnání se slovotvorným procesem derivace uplatňuje jako častá zejména tím, že je založena na jednodušších myšlenkových operacích: jde v podstatě o specifický druh přirovnání, v němž *terciem comparationis* jsou sémy aplikovatelné u denotátu nově pojmenovávaného. Tím je zároveň plněna i funkce aktualizací, což je požadavek v sociolektech výrazně uplatňovaný. Vznikají tak výrazově a funkčně víceméně expresivní metaforické názvy s příznakem citového vztahu k pojmenovávané skutečnosti, humoru, nadsázky a ironie; z uzuálních se často stavají metafory lexikalizované. Tvorba metaforických názvů tedy není jevem primárně jazykovým,

ale spíše mentálním; metaforizace je záležitostí procesů pojmotvorných, jazyková realizace je druhotná. Co do výskytu je možno metaforické názvy přirovnat k mnohým dialektismům, zejména v oblasti názvů rostlin (viz např. Hladká, 2000); je ovšem nutno připomenout, že v nářečích už je proces metaforizace v podstatě ukončen.

Níže uvedený stručný výčet metaforických sociolektismů vychází především z naší práce *Výběrový slovník českých slangů*; zařazeny jsou i názvy získané dalším výzkumem a excerpcí některých nových prací, zejména A. Doležala a M. Grygerkové.

albatros, -a, m. – *žel.* (parní) rychlíková lokomotiva řady 498.0, 498.1
aligátor, -a, m. – *voj.* obojživelný traktor používaný při vyloďování mimo přístav
almara, -y, ž. – *hud. expr.* kontrabas; *m. dopr.* převodovka autobusu
ambulance, -e, ž. – *pošt.* vlaková pošta, též *vlakovka*
ametyst, -u, m. – *div.* osvětlovací filtr sytě fialový
anakonda, -y, ž. – *hud.* kontrafagot
anděl, **andělíček**, – *med.* pooperační halena pro pacienty
andělé, -ů, m. – *ekon.* investoři ochotní zapůjčit peníze
antoniček, -čka, m. – *stav.* stavební rozvod elektřiny
arab, -a, m. – *m. dopr. zan.* 1. první vlečný vůz u třívozových tramvajových souprav (do r. 1974), 2. jeden směr tramvajové linky č.2 v Praze (do r.1961, kdy byla okružní); *sport.* přemet stranou bez dohmatu s celým obratem
archeolog, -a, m. – *požár.* občan, který má byt přeplněný odpadky
arpád, -u, m. – *žel.zan.* motorový vůz řady M 283 (maďarské výroby)
atlet, -a, m. – *žel. zan.* parní lokomotiva řady 534.0, též *omega*, *kremák*
aurora, -y, ž. – *žel. zan.* trofejní lokomotiva zapůjčená ČSD sovětskými dráhami po druhé světové válce, též *gagarin*
autobus, -u, m. – *šach.* možnost matu králi dvěma věžemi
bába, -y, ž. – *šach.* dáma, též *králka*
baba s nůši – *žel. zan.* tendrová lokomotiva řady 475.0 (podle vzledu uhelné skříně)
babička, -y, ž. – *bezpeč.* fyzicky starý homosexuál
bábovka, -y, ž. – *eltech.* tělísko difuzní vývěvy (tesla Rožnov)
bacit, dok. – *med.* dát elektrický šok
bačkora, -y, ž. – *letec.* pneumatika, též *guma*
bagr, -u, m. – *žel.* lokomotiva řady 708; *sport.* odbítí míče obouřč spodem
bagrovat, ned. – *tramp.* jíst
bajonet, -u, m. – *med.* typ břišního zrcadla
bahýnko, -a, s. – *ryb.* rybářská nástraha ze zeleného řasového povlaku

balík, -u, m. – *isl.* velká peněžní částka; *letec.* 1. operátor, též *pytel*, 2. pasažér, též *cestník*; *m.dopr.* velké množství cestujících (Praha); *sport.* cykl. peloton, příp. hlavní část petononu

balkon, -u, m. – *horol.* horizontální, plochý skalní útvar, též *police*

balóny, -ů, m. – *cykl.* široké pláště určené ke sjezdu

bambus, -u, m. – *m.dopr. zan.* tyč na zavěšení služebního telefonu (Ostrava)

banán, -u, m. – *sport.* branka, gól

barbora, -y, ž. – *řem.* velké ruční kladivo

bardotka, -y, ž. – *žel.* dieselelektrická lokomotiva T 478.1, též *berta*, *honda*, *lolobridžida*, *šedá eminence*, *zamračená*

barches, -u, m. – *hut.* úřední papír, spis (Ostrava)

barva, -y, ž. – *m.dopr.* světelný signál, srov. jet na barvu; *mysl.* krev lovné zvěře a psů; *tel.* barevný filmový materiál

barvit, ned. – *kart.* hrát kartou téže řady; *mysl.* krvácet (o raněné zvěři)

basa, -y, ž. – *hud.* basová kytara, též *basice*; *řem.* bednička na náradí

bedla, **bedle**, -e, ž. – *stud.* dobový název dívky výstředně se oblékající

bedna, -y, ž. – *hud.* violoncello, *letec.* 1. pilotní kabina, též *bouda*, 2. *expr.* letadlo; *šach.* rošáda, rošádové postavení (král a věž za pěšcovým krytem)

běhoun, -a, m. – *mysl.* jednoroční sele černé zvěře; *žel.* 1. avizér, 2. nespřažená náprava parní lokomotivy

bejk, -a, m. – *letec.* transportní pomůcka při posouvání kluzáků v hangáru; *pošt.* zásilka do 1 kg dopravovaná bez karty

bejkat, ned. – *hud.* rozezpívat se

benátky, -tek, pomnož. – *voj.* mytí podlah

beran, -a, m. – *hum.* horní část bucharu; *pošt.* podací nebo přichozí razítka

berany, -ů, m. – *letec.* řídicí polovoltant; *sport.* říditka závodního kola

beton, -u, m. – *div.* odkládací prostor pro dekorace; *sport.* obranářský způsob hry; *šach.* zablokovaná pozice, pevné postavení jednoho z hráčů

bič, -e, m. – *eltech.* kontaktní pero (Tesla Rožnov); *radam.* druh drátové antény

bidlo, -a, s. – *voj.* postel

biliár, -u, m. – *sport.* situace, při které se míč rychle odráží od hráče k hráči, příp. akce, při které více hráčů zahraje míč hlavou bez dotyku se zemí, též *kulečník*

bizon, -a, m. – *motor. zan.* motocykl Jawa 250ccm (typ 623, podle vzhledu řídítek a tvaru nádrže)

bludička, -y, ž. – *div.* osvětlovač, též *stmívač*, *dráteník*, *světloňoš*, *světýlkář*

bobek, -a, m. – *stav.* malý bagr zn. Bobrat

bohoušek, -ška, m. – *eltech.* mechanický podavač (Tesla Rožnov)

botičky, -ček, ž. – *motor.* zamykatelné kovové čelisti znemožňující pohyb motorového vozidla

botka, -y, ž. – *m.dopr.* smykadlo trolejbusového sběrače proudu; *žel.* viz *čuba*

bouda, -y, ž. – *eltech.* Faradayova klec (stínící klec s uzemněnými stěnami z kovové sítě znemožňující pronikání elektrostatického a elektromagnetického pole), prostor prostý nežádoucích elektrických polí; *letec.* pilotní kabina; *tramp.* chata, též *budník*, *hacienda*, *chajdaloupka*, *trafika*

bouchnout, dok. – *med.* zavést elektrošok defibrilátorem

bouhačka, -y, ž. – *text.* stroj s vrchním prohozem a sekerkovou člunkovou zarážkou (člunek dělá rachot podobný střelným ranám)

bradavka, -y, ž. – *eltech.* výstupek na monokrystalu (Tesla Rožnov)

bramboračka, -y, ž. – *sport.* neurovaná hra, hra nevalné úrovně

brčko, -a, s. – *hud.* strojek hoboje

brejle, -í, ž. – *řezn.* pomůcka k držení rohů býka

brejlovec, -vce, m. – *med.* poraněný s brýlovým hematomem; *žel.* viz *brýlatá*

brok, -u, m. – *ryb.* olověná kulička používaná jako zátěž na konci vlasce

brousek, -ska, m. – *sport.* tvrdý, nekompromisní obránce

brýlatá, -é, ž. – *žel.* lokomotiva řady T 478.3 a T478.4 (p. nápadné úpravy čelního výhledového okna), též *brejlovec*

brzda, -y, ž. – *med.* menstruační vložka; *tramp.*, *věžeň.* chléb

břicho, -a, s. – *horol.* vypouklý skalní útvar; *letec.* spodní část draku letadla

bříza, -y, ž. – *voj. zan.* puška, ručnice

břízky, -zek, ž. – *div.* příliš realistická dekorace

buben, -bnu, m. – *eltech.* homogenizátor (Tesla Rožnov); *knofl.* nádoba na zachycování vody a návrtek; *m.dopr.* naviják provazu tyčových sběračů u tramvají T 1 a T a trolejbusů; *sport.* prostor pod lyžařským skokanským můstkem, doskočiště; *el.* titulkový pás, zařízení na realizaci pohybu titulků

bublínky, -nek, ž. – *sport.* zpěněná voda pod jezem nebo pod propustí, která loď špatně nese, též *sodovka*

bublíny, -Ø, ž. – *projekt.* rýsovací šablona s kruhy různých poloměrů

bubnovat, ned. – *mysl.* 1. dupat (o králíkovi v nebezpečí), 2. tokat

budík, -a, m. – *eltech.*, *hor.* měřicí přístroj; *šach.* šachové hodiny, též *orloj*

budíky, -ů, m. – *letec.* přístrojové vybavení

budník, -u, m. – *m.dopr.* střešní označení tramvajové linky číslem, 2. střešní nástavba u tramvajových vozů vamberáků a u starých motorových vozů, též *holubník*, *světlík*

bugatka, -y, ž. – *žel. zan.* lokomotiva řady 456.0, též *bugina*

buchar, -u, m. – *žel.* 1. lokomotiva řady T 458 (p. hlasitého chodu motoru), 2. kompresor parní lokomotivy

buldok, -a, m. – *motor. zan.* autobus Tatra 24 (p. krátké přední části karoserie, používaný ve 30. letech 20. století)

buldozer, -u, m. – *žel.* lokomotiva řady E 499.2

bulík, -a, m. – *žel. zan.* lokomotiva řady 464.0, na Královéhradecku i řada 434.2

buřt, -u, m. – *hud.* podložka usnadňující držení houslí, též *jelito*

čáknout, dok. – *med.* dezinfikovat před vpichem
capka, -y, ž. – *žel.* podložka (pod vůz proti rozjetí)
cepelín, -u, m. – *žel.* vlak pro personální jízdu (rozvází zaměstnance na velkých nádražích)
cibulky, -ek, ž. – *sport.* (*bruslař.*) jízda vpřed i vzad se střídavým roznožováním a snožováním oběma nohama současně, též *citrónky, sluničko*
cigán, -a, m. – *žel.* 1. noční rychlík Praha – Košice, 2. *zan.* petrolejový kahan na svícení plamenem bez cylindru (užívaný na parních lokomotivách), též *čert, čudák*
cigáro, -a, s. – *ryb.* malá štika; *žel. zan.* parní lokomotiva řady 354.6 (podle štíhlého a dlouhého kotle dopředu vysunutého)
cihla, -y, ž. – *circus.* sloní trus
cimra, -y, ž. – *hor.* dveřej, též *pár; voj.* pokoj, ložnice
cirkulárka, -y, ž. – *hud.* sopranistka s nápadně ostrým hlasem
citrón, -u, m. – *div.* světelný filtr ostře žlutý
citrónky, -nků, m. viz *cibulky*
cucák, -u, m. – *motor.* sytič motoru; *pivovar.* hadice na stahování předku z vystírací kádě do pánve ve varně, neteče-li samospádem
cukrovat, ned. – *m.dopr.* sypat písek na koleje (u starých tramvajů ručně)
cvočky, -ček, ž. – *polygraf.* otačené písmo
cvrček, -a, m. – *sport.* přehazovačka na jízdním kole; *úřed.* přírážka k ceně jízdného do zahraničí pro kolektivní zájezdy, rozdíl mezi nominálním a skutečným jízdným
cylindr, -u, m. – *text.* čtyř nebo šestiboký hranol nebo váleček vedení listových nebo žákafských karet
čabajka, -y, ž. – *dopr.* kloubový autobus Ikarus 260, též *harmonika, housenka, kloubák, maďar* (Praha)
čabraka, -y, ž. – *mysl.* žlutobílé sedlo na bocích muflonů
čajník, -u, m. – *žel.* malá parní lokomotiva
čáp, -a, m. – *sport.* jízda na jedné brusli
čapí hnízdo – *žel. zan.* Reissigův komín s růžicí (u lokomotiv řady 320.0)
čarodejnice, -e, ž. – *žel. expr.* nepřenosné seřaďovací návěstidlo, též *seřaďovačka*
čelisti, -í, ž. – *m.dopr.* čelistové brzdy tramvaje
čepička, -y, ž. – *eltech.* ochranný kryt elektroniky
černá díra – *motor.* neosvětlený prostor před motorovým vozidlem v okamžiku míjení protijedoucího vozidla při jízdě za tmy
černocho, -a, m. – *m.dopr.* cestující bez platné jízdenky, slepý pasažér; *sport.* hráč cizího mužstva (hrávající bez povolení); *stud.* neoficiální zkušební termín; *tel.* deska k stínění světelného toku reflektoru, též *négr, švarma*
černoušek, -ška, m. – *pošt.* bezplatný telegram poštovních zaměstnanců

čert, -a, m. – *eltech.* pracovník obsluhující grafitový stříkací box; *m.dopr.* sněhový rotační pluh; *zeměd.* vyorávač brambor; *žel.* viz *cigán*
čertík, -a, m. – *sport.* (*gymn.*) skok střížný skrčmo
červ, -a, m. – *med.* červovitý výběžek (slepé střevo)
čiňan, -a, m. – *eltech.* zahořovací dopravník (p. žluté barvy); *sport.* krasobruslařský skok do nízké piruety; *žel.* 1. osobní vůz řady Bymee (p. úsporného uspořádání a malých rozměrů sedadel, 2. *zast.* kulatá návěstní budka se zvonem
činka, -y, ž. – *text.* tyč na dělení osnových sítí
čínské ghetto – *med.* (náhodné) nahromadění většího počtu novorozeneckých žlutounek
člunek, -nku, m. – *mysl.* tmavě zbarvená zád' ptačího těla (např. u divoké kachny)
čmelák, -a, m. – *eltech.* nečistota ve vakuu; *žel.* dieselelektrická lokomotiva řady T 669.0 (p. typového označení ČME)
čmucht kalafunu – *sport.* (*box*) *expr.* být v pozici na zemi (knock-down)
čočky, -ček, ž. – *m.dopr.* 1. návěstidla pro tramvajový provoz, 2. terčíky s označením linek na zastávkách, též *koule, kuličky, puntíky*
čochtan, -a, m. – *sport.* 1. převržení lodě, 2. ten, kdo se s lodí převrátí, *udělá; žel.* malá motorová lokomotiva řady T 211
čokl, -a, m. – *div. expr.* malá (většinou externí) role, též *blaf, čudla, čurda, epizodka, hund*
čokoládka, -a, ž. – *eltech.* lámací svorka
čoky, -ů, m. – *horol.* mechanicky složitější prostředky pro jištění ve spárách, p. typu též *alabaky, frendy, hexy, stopery*
čuba, -y, ž. – *div.* paruka stará n. záměrně upravená tak, aby vypadala jako rozčuchané vlasy na hlavě; *žel.* zarážka (k zastavování posunovaných vozů) též *botka, papuč*
dakota, -y, ž. – *žel. zan.* parní lokomotiva řady 455.2
damašek, -šku, m. – *mysl.* směs železa a oceli, z níž se dříve vyráběly hlavně ručnic
datel, -tla, m. – *žel.* 1. výpravčí, 2. telegrafista
deka, -y, ž. – *div.* hustý plnovous (paruka); *hor.* stropní vrstva uhlí; *letec.* souvislá vrstva mraků; *mysl.* stažená surová kůže divokého prasete; *pivovar.* zbytek pěny na hladině piva v kvasné kádě; *sport.* žíněnka; *ryb.* podložka s oplodněnými jikrami candáta 4-5 dní starými umožňující přepravu; *žel.* 1. hustá vrstva kouře, 2. izolační vrstva pod pláštěm kotle lokomotivy
dekl, -u, m. – *tramp.* bandalír z pokrývek
dekoratéri, -ů, m. – *žel.* zaměstnanci traťové distance provádějící úpravu terénu
dělbuch, -u, m. – *voj.* 1. výbuška, 2. kynutý knedlík, též *dělobuch*
dělo, -a, s. – *m.dopr.* vůz v dobrém technickém stavu (schopný rychlé jízdy); *požár.* lafeta, otočná proudnice na voze; *tel.* dlouhý směrový mikrofon
díra, -y, ž. – *hud.* orchestríště (v divadle); *letec.* zadní část letadla, též *ocas, zadek; polic.* vyšetřovací vazba; *sport.* nevykrytý prostor v obraně; *tel.* kaz v mag-

netickém polevu záznamového materiálu; *vězeň*. uzavřené oddělení, korekce („vzelení ve vězení“), též *šuplík*; *žel.* 1. nepokryté místo na roštu lokomotivy, 2. nežádoucí mezera mezi vozy při posunu, též *okno*

divadlo, -a, s. – *sport.* simulování následků nedovoleného zákroku

diverzant, -a, m. – *žel.* vlak, který svou jízdou narušuje jízdu jiných vlaků, vlak přednostně provázený

dlabat, ned. – *tramp.* 1. jíst, 2. pádlovat, též *píchat*

dlaždíčky, -ček, ž. – *med.* krevní destičky

dobytek, -a, m. – *circus.* zvěř

doktorka, -y, ž. – *ryb.* ručejník horský (kaprovitá ryba v povodí Dunaje)

dolina, -y, ž. – *mysl.* vyhrabané místo jelenem nebo daňkem; *zloděj.* kapsa

dolovat, ned. – *mysl.* (o divokém králíkovi) vyhrabávat si noru

doutník, -u, m. – *stav.* spojka k prodlužování lešeňových trubek

doutníky, -ů, m. – *motor.* díly motocyklového výfuku

drát, -u, m. – *vagon.* svařovací elektroda; *zedn.* kovový (ocelový) omítník

dráteník, -a, m. – *m.dopr.* zaměstnanec dopravního podniku – specialista na trolejové vedení; *řem.* elektrikář

dráty, -ů, m. – *hud.* kovové struny; *vězeň.* koridory věznic

drubež, -e, ž. – *rybn.* plevelné ryby, které se vyskytují při lovu rybníků, též *drob*, *šar(a)t*

dřevorubec, -bce, m. – *sport.* hráč užívající tvrdých, nekompromisních zákroků

dřívko, -a, s. – *ryb.* larva chvostíka s obalovým pouzdem

dudlík, u, m. – *počítač.* Flash disk

dudy, pomnož. – *ryb.* viz *duše*; *sport.* zahrání míče mezi nohama protihráče, též *housle*, *jesle*, *jesličky*; *žel.* malopotrubní přehřívací články

dunět, ned. – *stud.* být nepřipraven, mít v hlavě prázdno

dušit, ned. – *sport.* po určité době souvisle ohrožovat soupeřovu branku; *voj.* uplatňovat vojenský dril

duše, -e, ž. – *ryb.* vzduchový měchýř ryby, též *dudy*

džbán, -u, m. – *žel.* viz *cisterňák*

esíčko, -a, s. – *m.dopr.* protisměrné kolejové oblouky následující bezprostředně za sebou

eskymák, -a, m. – *sport.* eskymácký obrat používaný při převrácení lodi

fajfka, -y, ž. – *div.* držák menších svítidel upevněný přímo na stěnu dekorace; *eltech.* zavzdušňovací trubička; *hud.* viz *saxík*; *isl.* znaménko v podobě háčku u zrevidovaného textu; *stud.* fakulta jaderné fyziky; *voj.zast.* vojenský sluha

fajfkovat, ned. – *isl.* zatrhávat zrevidovaný text

fantom, -a, m. – *med.* figura rodičky sloužící k nácviku úkonů při porodu

fazole, -e, ž. – *řem.* úchytky krytu vany

fialka, -y, ž. – *med.* nádoba na moč (tvarovaná pro ženy)

figura, -y, ž. – *hor.* kutiště, pracoviště v dole; *kart.* skupina karet stejné hodnoty n. podle hodnoty po sobě jdoucích; *vagon.* forma k výrobě zápustek; *žel.* 1. návštějící obrazec návštějídla, 2. skládka uhlí v depu

fiky, -ů, m. – *mysl.* pachové žlázy za kamzičími růžky

filatelista, -y, m. – *stud.* výborný student (sbírá pěkné známky)

filmovat, ned. – *isl.* předstírat

filoména, -y, ž. – *tech.* jednoúčelový stroj na navrtávání hřidelí

filtr, -u, m. – *obchod.* mezera mezi pokladnami, již procházejí nic nekoupivší zákazníci

firma, -y, ž. – *m.dopr.* směrová orientační tabule

fíškus, -a, m. – *med.zan.* medik konající pomocné práce na klinice

flastr, -u, m. – *sport.* vysoká porážka

flaška, -y, ž. – *elektr.* elektronka; *eltech.* elektrolytický kondenzátor; *m.dopr.* provozový kladkostroj (Ostrava); *polygraf.* odlévačka na rovinné sterotypy

flétna, -y, ž. – *vinař.* dlouhá štíhlá sklenice umožňující degustátorovi pozorovat perlení

flok, -u, m. – *hor.* štítek na těžebním vozíku s různými údaji; *sach.* pšec (z něm. r. Pflock), též *pěch*, *pěšák*, *piněl*, *pindík*, *pinda*, *pindour*, *pión*, *píšek*; *žel.* viz *policajt*

floky, -ů, m. – *circus.* stanové kolíky (zatloukané do země)

florián, -a, m. – *žel.* výfuková tryska se stojanem v dýmnici parní lokomotivy, též *junek*

fňukna, -y, ž. – *div.* lyrická milovnice; *m.dopr.* svítící maják (výstražné světlo) se sírénou na pohotovostních vozech; *tramp.* harmonika, též *šifrklavír*

foukat, ned. – *tramp.* kouřit; *žel.* (o páře) unikat (nežádoucím způsobem), **f. trubky** – *žel.* čistit kotelní trubky silným proudem vzduchu

fous, -u, m. – *elektr.* drát, elektrický vodič

fousáč, -e, m. – *m.dopr.* tramvajový vůz T 2 (p. nápadné ozdoby u čelního reflektoru), též *vousatá*; *ryb.* viz *vousáč*

fousy, -ů, m. – *eltech.* zkušební elektrické přívody (Tesla Rožnov); *letec.* rozdvojení navijákového lana; *ryb.* zamotaný vlasec; *vor.* zábrany na přídi voru proti vlnám

fréza, -y, ž. – *horol.* ledovcová skoba

fricek, -cka, m. – *žel.* 1. *zan.* parní lokomotiva řady 386.0 (p. jména strojvedoucího, kterému byla přidělena po opláštění), 2. *zan.* motorový rychlík Berlin – Praha

fujara, -y, ž. – *hud.expr.* flétna, též *plivátko*

fukar, -u, m. – *vagon.* teplomet, elektrické sálací topidlo s parabolickým reflektorem

funus, -u, m. – *polygraf.* vynechávka, též *lajcha*

futra, -ter, s. – *eltech.* pouzdro na čelisti, též *pakusy* (Tesla Rožnov)

gagarin, -a, m. – *žel.* viz *aurora*

galerie, -e, ž. – *žel.* ohoz cisternového vozu
galopovat, ned. – *žel. zast.* (o lokomotivě) houpat se, kymáčet se
garderoba, -y, ž. – *žel. zast.* úschovna zavazadel
golem, -a, m. – *hor.* důlní lokomotiva (Příbram), též *metalijka*
gorila, -y, ž. – *isl.* osobní strážce významné osobnosti; *žel.* elektrická lokomotiva ES 499.0
gramofon, -u, m. – *med.* nádoba na stolici pro pacienty; *knofl.* knoflík s nerovným povrchem
groš, -e, m. – *eltech.* kaz na stínítku obrazovky (prosvítá hliník)
guma, -y, m. – *voj.* 1. důstojník, též *lampasák*; 2. voják z povolání
hacienda, -y, ž. – *tramp.* viz *bouda*
háček, -čku, m. – *polygraf.* sázítka; *ryb.* udička; *rybn.* tyč s kovovým hákem, kterým porybný při lovu přidržuje z prostřední lodi spodní část nevodu
háčky, -čků, m. – *mysl.* zahnuté konce kamzičích růžků
had, -a, m. – *ryb.* úhoř; *tramp.* viz *balidlo*; *žel.* vzduchová hadice tlakové brzdy
hádek, -dka, m. – *sport. gymn.* vlnovka vznikající pohybem stuhy (7m dlouhé)
hadr, -u, m. – *div.* výkryt strany jeviště; *m.dopr.* vůz ve špatném technickém stavu, vrak
hafat, ned. – *políc.* vyvíjet činnost (o agentovi)
háj, -e, ž. – *tel.* velká osvětlovací lampa pracující s elektrickým obloukem, též *hájlampa*
hák, -u, m. – *mysl.* silný výběžek daňích parohů; *ryb.* dolní čelist pstruha a lososa; *sport.* hákový úder (v boxu)
hákovat, ned. – *věžeň.* pracovat
háky, -ů, m. – *mysl.* horní i dolní špičáky bachyně
haluz, -e, ž. – *sport. koš.* riskantní přihrávka (soupeř by mohl míč zachytit)
harfa, -y, ž. – *m.dopr.* kolejiště v prostoru vozovny; *žel.* kolejiště seřadovacího nádraží
harlekýn, -a, m. – *div.* pohyblivá sufitu, závěs od portálů zakrývající provaziště
harmonika, -y, ž. – *m.dopr.* 1.kloubová tramvaj, 2.kloubový autobus Ikarus 280, též *ištvánkamión*; *žel. zan.* spojovací měchy krytého přechodu mezi osobními vozy rychlíkové soupravy, též *varhany*
hasit, ned. – *sport.* zachraňovat nebezpečné situace před vlastní brankou
hastrman, -a, m. – *žel.* dieselelektrická lokomotiva řady T 333.0
havran, -a, m. – *sport.* rozhodčí (p. černého úboru)
havrani, -ů, m. – *m.dopr.* (Praha) četa pohřební služby odvázející osobu usmrčenou při dopravní nehodě
házet, ned. – *div.* napovídat; *zedn.* omítat; **h. brambory** – *sport.* vhadzovat míč do hry nedovoleným způsobem; **h. koně** – *věžeň.* snažit se pomocí dlouhého provázku spuštěného z okna získat drobnou věc (např. kuřivo) od jiného vězně; **h. kozla** – *sport.* kozlovat o koni, který provádí řadu nepřírozených skoků

předníma i zadníma nohama současně a značně vykluje hřbet); **h. semaforý** – *hud. expr.* (o dirigentovi) dělat nápadně výrazná gesta
helfír, -e, m. – *pekař.* sazeč, ten, kdo sází pečivo do pece, též *pecák*
heligón, -u, m. – *m.dopr.* sběrné vzduchové potrubí mezi motory a odpory trolejbusů T 400 (používané do r.1972); *žel. zan.* parní lokomotiva s baňatým tvarem komína, např. řady 414.0, 534.0 aj., též *bombardón*, *židovka*
hermelín, -a, m. – *mysl.* hranostaj n. živočich hranostaji podobný
hlava, -y, ž. – *eltech.* horní část monokrystalu
hlídat pŕlpytel – *med.* proplachovat kapiláry
hnízdo, -a, s. – *text.* kaz ve tkanině způsobený stržením několika osnovních nití; *žel.* 1. vada na hlavě kolejnice, též *žába*, 2. nežádoucí nános v topeništi lokomotivy
hodiny, pomnož. – *sport. horol.* vyhloubení ve skále se sloupkem uprostřed; *eltech.* redukční ventily (Tesla Rožnov)
holub, -a, m. – *věžeň.* dopis propašovaný z věznice; *voj.* vojín – nováček
houbař, -e, m. – *obchod.* málo úspěšný obchodní detektiv
houpat, ned. – *m.dopr.* u tramvajových vozů T brzdít několikerým sešlápnutím brzdy; *sport. sánkař.* rozjíždět bob; **h. tondu**, **h. vaška** – *žel.* podbíjet pražce
housenka, -y, ž. – *m.dopr.* kloubový autobus ŠM 16,5 n. Ikarus, též *čabajka*
housenky, -nek, pomnož. – *mysl.* trus tetřeva
houska, -y, ž. – *pivovar.* vyšší vrstva zeleného sladu na humně
housle, -í, pomnož. – *sport.* zahrání míče mezi nohama protihráče, též *dudy*, *gajdy*, *jesle*, *jesličky*
hrábě -í, pomnož. – *eltech.* druh antény (připomínající hrábě); *letec.* letoun SU-25; *žel.* kolejová podložka (zabezpečující vozidlo před rozjetím)
hrábnout, dok. – *sport.* dotknout se rukou země při dojezdu skoku na lyžích
hráč, -e, m. – *mysl.* zajíc kličkující před honícím psem
hrádek, -dku, m. – *mysl.* vyvýšenina hlíny ve stopě zvěče
hrachovka, -y, ž. – *med.* vzhled stolice u břišního tyfu
hrát, ned. – *žel.* posílat telegrafickou zprávu; **h. do partu** – *div. zast.* dělit se o výtěžek ze vstupného (z dob kočovného divadelnictví); **h. na dvě** – *sport.* tréninkový prvek herních variant ve dvojici; **h. na hodiny** – *šach.* hrát s použitím šachových hodin; **h. na tělo** – *sport.* velmi intenzivně bránit, nenechávat soupeři prostor pro manipulaci s míčem; **h. o zlatou tělku** – *div.* hrát přehnaně, teatrálně, pateticky; **h. pod debla** – *sport. volej.* umožnit soupeři získání nejvýše 7 bodů v setu; **h. při zdi**, **h. u zdi** – *hud.* hrát nevýrazně n. nápadně opatrně; **h. rovně** – *hud.* (v jazzu) neužívat swingového způsobu hry; **h. rozuma** – *sport.* hrát s rozvahou a přehledem, přemýšlet při hře; **h. z první** – *sport.* odehrát míč bez přípravy, ihned
hrazda, -y, ž. – *m.dopr.* držák zpětných zrcátek vozů T 3
hrb, -u, m. – *žel.* svázný pahrbek, též *kopec*

hrdlo, -a, s. – *žel.* zúžené místo v přechodu mezi jednotlivými skupinami kolejí seřadovacího nádraží

hrnec, -nce, m. – *m. dopr. zan.* kruhové střešní koncové světlo starých motorových a některých vlečných vozů; *motor.* tlumič výfuku; *žel.* teleskop, na němž je uchyceno smýkadlo sběrače elektrické lokomotivy

hrnek, -nku, m. – *eltech.* tavící kelímek

hrobař, -e, m. – *mysl.* lovecký pes, který nalezenou zvěř zahrabává; *voj. expr.* zdravotní instruktor

hrobeček, -čku, m. – *tramp.* přístřešek ze stanového dílce přehozeného přes větev, též *tlama*

hromada, -y, ž. – *žel.* železniční nehoda, při níž došlo k vykolejení, srážce apod.

hrozba, -y, ž. – *mysl.* troubení podrážděného jelena

hrozny, -ů, m. – *mysl.* tvrdý trus jelení zvěře

hrudky, -dek, ž. – *mysl.* srnčí trus

hruška, -y, ž. – *motor.* převodovka; *sport.* 1. box. zavěšený kožený vak menších rozměrů sloužící k tréninku, 2. koš. území trestného hodu

hřbet, -u, m. – *ryb.* svah rybníční hráze odvrácený od vody, též *vzdušná strana*

hřeben, -u, m. – *mysl.* delší štětina na hřebetě kňoura; *vagon.* ozubená tyč

hřebík, -u, m. – *rybn.* dřevěná tyčka používaná k zajištění drnů pokládáných na svah rybníční hráze; *sport. volej.* smeč

hřebínek, -nku, m. – *eltech.* soubor držáků báze (Tesla Rožnov)

hubička, -y, ž. – *hud.* náústek saxofonu

humus, -u, m. – *voj.* 1. špína, 2. nevětraná ložnice, 3. špatné jídlo

hund, -a, m. – *div.* 1. paruka, též *pes*, 2. viz *blaf* (malá, většinou externí role)

chcípnout, dok. – *motor.* (o motoru) přestat pracovat

chlívky, -ů, m. – *sport. jezdec.* startovací boxy, též *klece*

chlup, -a, m. – *tramp.* policista

chobot, -u, m. – *žel.* trychtýř (pohyblivá část vodního jeřábu) používaný ke zbrojení parních lokomotiv vodou

chobotnice, -e, ž. – *vagon.* leštící stroj (má šest stojanů s vlastním odsáváním)

chodba, -y, ž. – *rybn.* lávka z hráze ke stavidlu, též *joch, pauch*

chocholouš, -e, m. – *med.* cholesterol

chrastí, -í, s. – *div.* bezvýznamná, doplňková, pouze dekorativní role, též *křoví*

chůdy, pomnož. – *rybn.* trámce n. jednostranně otesané kmeny pro přecházení z hráze k odtokovému zařízení rybníka

italka, -y, ž. – *polygraf.* kurzíva (ležaté písmo); *žel. zan.* lokomotiva řady 666.0

izabelka, -y, ž. – *sport. jezdec.* nahnědlé žlutý kůň

jalové hrdlo – *žel.* vozový věšák na brzdovou hadici

janek, -nka, m. – *rybn.* jednoduché vypouštěcí zařízení malých rybníků

japonka, -y, ž. – *stav.* dvoukolový vozík na přepravu tekutého materiálu

jatky, -tek, pomnož. – *div.* označení hry, která jde těžce, v níž herci neumějí dobře text, též *lipany, šabac, šlachtata*

jazyk, -a, m. – *voj.* nepřítel zajatý pro získání zpráv

jehla, -y, ž. – *sport. horol.* 1. štíhlá skalní věž, 2. typ horolezecké skoby

jehličky, -ček, ž. – *polygraf.* puntíky, základní rozložení polotónového obrazu umožňující tiskovou reprodukci

jelen, -a, m. – *sport. jezdec.* klusák, teplokrevný kůň s vynikajícími klusovými vlastnostmi, též *trapák; krasobrusl.* zvednutí partnerky nad hlavu a její podržení v jízdě sportovní dvojice; *tech.* ventil vanové baterie

jelito, -a, s. – *hud.* viz *buřt*

ještěrka, -y, ž. – *tech., žel.* manipulační (akumulátorový) vozík

jezevec, -vce, m. – *žel.* posunovací lokomotiva řady E 458.0

ježek, -žka, m. – *hutn. drtič; pošt.* 1. neupravený, špatně srovnaný svazek; 2. kartáč na čištění razítek; *tech.* zařízení na odstranování mechanických nečistot v čistírně vody; *žel.* vůz jugoslávských železnic

jíní, -í, s. – *mysl.* bělavé konečky kamzičího vousu

jordán, -u, m. – *žel.* kanál v dezinfekční stanici

junák, -a, m. – *m. dopr.* trolejbus Tatra 400

junek, -nka, m. – *žel.* viz *florián*

káča, -i, ž. – *eltech.* výkonová elektronka v generátoru; *ryb.* druh velkého splávků; *žel.* malá posunovací lokomotiva, též *šupinka*

kačena, -y, ž. – *m. tech.* 1. malý hydraulický zvedák, 2. kolenová skříň topného zařízení; *žel.* malá elektrická lokomotiva pro nákladní dopravu

kadibouda, -y, ž. – *žel.* elektrická lokomotiva býv. řady E 422

kafemlejnek, -nku, m. – *zедn. expr.* ruční omítačka na brizolit; *žel. zan.* malá parní lokomotiva, nejčastěji řada 310.0, též *nazdárek*

kachna, **kačenka**, -y, ž. – *letec.* viz *koloběžka*

kaktus, -u, m. – *div.* nečekaná (nerežirovaná a nežádoucí) pauza, též *palma*

kalandr, -u, m. – *polygraf.* hladicí lis

kalhoty, pomnož. – *šach.* napadení dvou soupeřových kamenů pěšcem, též *dostat kalhoty; text.* kožené pásy u rozdělovacího stroje; *žel.* sací hrdla ventilačního okruhu

kaloun, -u, m. – *m. dopr.* místo s propadlou dlažbou vedle kolejnice; *žel.* dlouhá souprava vozů

kanál, -u, m. – *m. dopr., žel.* montážní n. popelová jáma, jeřábový kanál

kanálek, -lku, m. – *knofl.* knoflík s ouškem, též *tunelka*

kanár, -a, m. – *hud.* nežádoucí selhání hrajícího dechového nástroje (zejm. lesního rohu); *sport.* volejbalová hra 15:0; *tenis.* výhra bez ztráty gamu

kanárek, -a, m. – *med.* vysoká hlasina bilirubimu; *žel.* vůz na přepravu cementu

kanec, -nce, m. – *pivovar.* kalorifer (ohřívač vzduchu)

kanón, -u, m. – *hud.* 1. speciální konektor k mixážnímu pultu n. mikrofonu s tzv. bajonetovým zámkem, 2. zvukovod tlakových reproduktorů; *knofl.* vrtací stroj na šnekovité ulity; *m.dopr.* nastřelovací přístroj pro kabelová oka; *sport.* *brusl.* jízda v dřepu na jedné noze s druhou nohou v přednožení

kapelník, -a, m. – *věžeň.* 1. funkcionář samosprávy odpovědný za pořádek, 2. odsouzený nemocný kapavkou

kaplička, -y, ž. – *pekař.* otvor do pece krytý slídou umožňující pozorovat pečivo, *ekenička*

kapr, -a, m. – *zедn.* pila

kaprál, -a, m. – *žel. zan.* vůz s dvěma průběžnými brzdami

kapsa, -y, ž. – *hor.* (Příbram) zásek; *m.dopr.* schránka na stavěcí klíč výhybek, též *tágo*; *sport. horol.* chyt, do kterého je možno vsunout ruku, též *madlo*; *žel.* papírová izolace pólů cívek stykačů

kapucín, -a, m. – *hor.* nadložní vrstva málo hodnotného hnědého uhlí

karel, -rla, m. – *žel.* viz *trpaslík*

karkulka, -y, ž. – *žel.* dieselelektrická lokomotiva řady T 444.0

kartáč, -e, m. – *polygraf.* kartáčový obtah; *žel.* brzdová zdrž, též *kloc*, *špalek*

kartáček, -čku, m. – *sport. jezdec.* překážka v podobě živého plotu, též *heka*

kartáčky, -ů, m. – *mysl.* srst na mozolnatých výběžcích srnčí zvěře

kasa, -y, ž. – *polygraf.* schránka na písmena, písmovka

kasíno, -a, s. – *voj.* kasárna

kastrólek, -lku, m. – *m.dopr. zan.* starý typ čepice zaměstnanců městské tramvajové dopravy

kašička, -y, ž. – *stud.* první ročník základní školy

kaštan, -u, m. – *zeměd.* slepenec hnoje a nečistoty na těle hovězího dobytka

katovna, -y, ž. – *sport.* místnost s nářadím pro posilovací cvičení

kavárna, -y, ž. – *div. expr.* stavebně jednoduchá inscenace, též *malý byt*

kbel, -u, m. – *ryb.* jícen, svalnatá trubice spojující hltan se žaludkem, též *bel*, *požerák*, *štendr*

kistna, -y, ž. – *šach.* časová tiseň

klacek, -cku, m. – *m.dopr.* tyčový sběrač proudu (kladkový n. smykadlový), též *kladka*, *rolna*; *jezdec.* 1. kavaleta (úzká nízká překážka v podobě bariéry používaná při výcviku), 2. zábradlí vymežující dostihovou dráhu; *žel.expr.* návěstidlo, též *kůl*

klacky, -ů, m. – *žel. zan.* ojnice, spojnice tažných náprav parní lokomotivy

kláda, -y, ž. – *div.* velká role; *public.* dlouhý, rozměrný text v novinách

kladivo, -a, s. – *sport.* branka dosažená tak, že míč pronikne do sítě odrazem o horní tyč

klec, -e, ž. – *pošt.* 1. místo, kde se otvírají peněžní uzávěry, 2. přepravní vozík používaný z výpravny ke kurzovním vozidlům; *sport.* 1. hokejová branka, 2. ochranná síť pro hod kladivem

klece, -í, ž. – *sport.* jezdec viz *chlivky*

klepat kosu – *isl.* třást se zimou

klepeta, s. – *věžeň.* pouta

kleště, -í, pomnož. – *sport.* nedovolený obranný zákrok v házené

klobása, -y, ž. – *hutn.* výstupek v tvarované cihle; *m.dopr.* viz *čabajka*

klobouček, -čku, m. – *hud.* vyvýšený střed činelu

klobouk, -u, m. – *sport. horol.* ochranná přílba proti padajícímu kamení, též *blembák*; *žel.* víčko na napaječi parní lokomotivy

klokán, -a, m. – *žel.* speciální plošinový vůz na přepravu osobních automobilů

knedlík, -u, m. – *hud.* nesprávně tvořený zpěvní tón

knecht, -a, m. – *řezn.* 1. truhlářský pomocník, 2. podstavec na podpírání hoblovaných předmětů

kněžna, -y, ž. – *med.* mluvčí komunity pacientů protialkoholní léčebny

knír, -u, m. – *mysl.* opeření kolem zobáku dropa

knoflík, -u, m. – *mysl.* nepatrný, sotva viditelný parůžek mladého srnce

koberec, -rce, m. – *stav.* povrchová vrstva asfaltové směsi na vozovce

kobra, -y, ž. – *žel.* motorová lokomotiva řady 750, též *brejlovec*

kobyla, -y, ž. – *rybn.* druh sítě k lapání pstruhů a jiných ryb v tekoucích vodách; *stav.* trámy chránící jez n. mostní pilíře před nárazy plovoucích ker; *šach.* jezdec, též *koník*; *text.* pás hotové látky, která chybí n. přebývá ve srovnání se stanovenou délkou

kocour, -a, m. – *pošt.* ruční razítkovací stroj, též *koloběžka*

kočár, -u, m. – *žel. expr.* vůz, vagon

kočičí skok – *circus.* přemet dopředu

kočka, -y, ž. – *hor.* pohyblivá část závěsné drážky; *vagon.* 1. transformátor, též *trafo*, 2. zvedací kladka jeřábu

kohoutek, -tka, m. – *věžeň.* proužek vlasů ponechaný vězni koncentračního tábora při střihání dohola

kohoutí sádlo – *žel.* grafít s vazelinou

kokakola, -y, ž. – *žel.* dieselelektrická lokomotiva T 698.0 (původně určená k vývozu do západních zemí)

koláč, -e, m. – *mysl.* měkký trus jelena; *polygraf.* rozsypaná sazba

kolébka, -y, ž. – *sport.* podélné prohnutí ocelových sanic bobu

kolečko, -a, s. – *med.* povinná praxe lékařů po promoci na základních odděleních kliniky

koleje, -í, ž. – *div.* výrazně namalované vrásky v obličeji, též *nádraží*

kolchoz, -u, m. – *věžeň.* společné hospodaření několika vězňů

koloběžka, -y, ž. – *letec.* letoun L 29 Delfin, též *kachma*; *pošt.* viz *kocour*

kolíbka, -y, ž. – *řezn.* sada sřpažených nožů ve tvaru pŮlměšice k sekání masa; *sport.* *volej.* odbití míče v pádu vzad; *žel.* vadný pražec (zakřivený ve svislém směru)

kolotoč, -e, m. – *div.* neustálé opakování téže části textu při zkoušce; *eltech.* automat s kruhovým uspořádáním operací; *isl.* speciální vchod do prodejny; *m.dopr.* krátká linka s velkým počtem oběhů; *sport.* způsob hry v obranné třetině protivníka, jímž si útočící hráči rychlými a přesnými přihrávkami připravují výhodnou pozici ke střelbě na branku, též *mlýn*

kolovrátek, -tku, m. – *zедn.* 1. ruční vrtačka, 2. vykružovačka na otvory do dlaždic, 3. vrátek

kometa, -y, ž. – *sport. zan.* hokejové družstvo Rudá hvězda Brno; *žel. zan.* lokomotiva řady 476.0, též *rudá hvězda*, *rudý ďábel* (první z této řady byla věnována J.V. Stalinovi)

komín, -u, m. – *div.* 1. plechový válec pro ohraničení světelného toku reflektoru, 2. prostor nad jevištěm

komínek, -nku, m. – *sport.* 1. lůžlo kýlu surfové lyže, 2. vysoká sjezdařská boty; *voj.* osobní prádlo poskládané předepsaným způsobem

komora, -y, ž. – *mysl.* 1. hlavní část nory lišek, 2. část revíru nejlépe zazvěřená; *rybn.* rybník určený k přezimování násady; *vagon.* ložisková skříň pro dvoukolí

koňadra, -y, ž. – *sport.* koníčkovací šňůra (slouží k vlečení lodí proti proudu)

konev, -nve, ž. – *text.* kovový válec se dnem na pružině (k napínání nití)

koníček, -čka, m. – *isl.* přenosná záložka, jezdec

koník, -a, m. – *dopr.* dvojitý lom kolejnice; *sport. ház.* viz *klepák*; *šach.* jezdec, též *kobyła*; *text.* kožená n. silonová vložka do babky; *žel.* 1. šroub s provrtaným otvorem pro mazací jehlu, 2. podpěra pružnice, 3. krátký kus kolejnice vkládaný do dilatační spáry

kopnout krtka – *sport. expr.* netrefit míč, kopnout do země

kopyto, -a, s. – *hor.* brzda na závěsné drážce; *žel. zan. expr.* táhlo regulátoru parní lokomotivy, též *střevo*, *žebro*

korálek, -lku, m. – *eltech.* součást patky elektroniky

korálky, -ů, m. – *zahrad.* drobné hlízký mečíků

koryto, -a, s. – *hud.* tenorová baskřídlovka

kořen, -u, m. – *polygraf.* odmocnitko, značka pro odmocnění

kosa, -y, ž. – *ryb.* místo v řece, kde se proud dělí od tišiny; *sport.* nedovolený zákrok, podržení hráče; *tramp.* zima, chlad, viz též *klepat kosu*

koš, -e, m. – *rybn.* dřevěná n. kovová zábrana úniku ryb před vypouštěcím zařízením; *sport.* druh brankářského zákroku (chycení míče oběma pažemi na prsou); *text.* železná vložka v plechové bedně na sušení příze

koše, -ů, m. – *m.dopr.* ochranné zařízení na motovém voze, též *metly*

košíček, -čku, m. – *sport.* badmintonový míček

košílka, -y, ž. – *tel.* průvodní list zpravodajského sdělení obsahující identifikační a jiné údaje; *úřed.* informační list doprovázející dokumenty

košťata, s. *div.* umělé řasy; *m.dopr.* ochranné čelní zařízení starých motorových vozů tramvaj (proutěná smetadla)

košťátko, -a, s. – *hud.* metlička ke hře na bubínek, též *štětka*

koště, -ete, s. – *zahrad.* (nežádoucí) shluk jednoletých výhonů na větvích ovocných stromů, též *vrbová hlava*

koťe, -ete, s. – *žel. zan.* zabezpečovací zařízení na hradle (stálým zvukem oznamující, že vjezdové návěstidlo je v poloze Stůj)

kotel, -tle, m. – *eltech.* sedimentační n. přetlaková nádoba; *mysl.* hlavní část nory jezevce; *žel.* 1. pejorativní označení pro parní lokomotivu, 2. cisternový vůz, též *kotlák*

kotlík, -u, m. – *mysl.* hlavní část nory divokých králíků

koule, -e, ž. – *stud.* nedostatečná známka; **k.**, -í, ž. – *m.dopr.* viz *čočky*

koza, -y, ž. – *hud.* hoboj, též *kozenka*; *med.* gynekologický vyšetřovací stůl; *mysl.* brokovnice s hlavními nad sebou; *sport.* 1. zeď u propustí, ledolam, 2. závodní kolo se sníženými řídítky, 3. soubor ve výskoku zakončený ohnutím jednoho z hráčů, takže druhému hrozí přepadnutí, 4. zápasnická pozice sehnutí se a podepření pažemi; *žel.* 1. malá posunovací lokomotiva, 2. pevné zakončení kusé koleje, též *kozel*, *šturc*

kozí dráha – *žel. expr.* podružná (vedlejší) trať; **k. nožka** – *žel.* železný sochor s ostřím a rozštěpem na vytahování hákových hřebů

kozy, pomnož. – *isl.* ženská prsa; *sport.* modernizovaný typ řídítek jízdního kola pro dráhovou cyklistiku a časové silniční soutěže

kožich, -u, m. – *mysl.* nezpracovaná kůže velkých šelem; *šach.* špatná pozice, pasivní postavení bez možností tahu

kožíšek, -šku, m. – *mysl.* nezpracovaná kůže malých šelem

krabička, -y, ž. – *hud.* přidavný efekt (nejčastěji pro kytaru); *žel.* motorový vůz M 131

králíkárna, -y, ž. – *vězeň. zan.* přísně izolovaný blok v koncentračních táborech, v němž se prováděly pokusy na věznicích; *žel.* motorový vůz řady M 131.0, též *hurvínek*, *kufřík*, *sardinka*

kramle, -e, ž. – *m.dopr.* (Praha) čekací doba na konečné zastávce (p. tvaru čáry na linkovém grafikonu); *text.* mykačí stroj; *žel.* podbíječka

krasavice, -e, ž. – *žel.* parní lokomotiva řady 475.0 (první vícebarevná l. u ČSD, technicky elegantní)

krasin, -u, m. – *m.dopr.* tramvajový vůz se vstupem uprostřed (v letech 1930-74); *žel.* lokomotiva řady 456.0 (osvědčila se v tuhé zimě r. 1929)

kravata, -y, ž. – *m.dopr.* odklonová tramvajová trasa, která se kříží; *sport.* zápasnický chvat nasazovaný na krk soupeře

kravín, -u, m. – *eltech.* hala útvaru hlavního mechanika (Tesla Rožnov)

kredenc, -e, m. – *m.dopr.* skříň stykačů trolejbusu

krkavice, -e, ž. – *elektr.* ohebná trubice z umělé hmoty pro elektrické vedení ve zdi

krokodýl, -a, m. – *elektr.* čelistový kontakt; *žel.* švýcarská lokomotiva Ce6/8

krokodýlka, -y, ž. – *eltech.* svorka

krovky, -vek, ž. – *letec*. 1. přistávací klapky, 2. zasouvací křídla (pouze u letounů s měnitelnou geometrií křidel)

krtek, -tka, m. – *m.dopr.* 1. provozní pracovník DP Metro, též *metrák*, 2. zařízení na čištění přestavníků výhybek

krváct, ned. – *polygraf*. (o barvě) rozpouštět se ve vodě

krysa, -y, ž. – *žel.* elektrická lokomotiva E 499

křemeňák, -a, m. – *žel. expr.* výpravčí vlaků

křídlo, -a, s. – *hud.* část fagotu držena levou rukou; *sport.* křídelní útočník; *žel.* boční usměrňovač kouře parní lokomotivy

kříž, -e, m. – *eltech.* dřevěná paleta pro manipulaci s materiálem či výrobky; *hor.* rozcestí chodeb; *sport. volej.* způsob hry, kdy nabíhají dva smečáři tak, že se jejich dráhy kříží

křoví, -í, s. – *div. expr.* bezvýznamná, dekorativní role, též *chrasť*

kšandy, ž. – *film.* zaváděcí a závěrečná část filmového pásu; *m.dopr.* 1. provazy ke stahování trolejových sběračů, 2. izolační řetězec pro volné zavěšení troleje

kubo, -a, s. – *žel. zan.* parní lokomotiva řady 375.0 (s krátkým kotlem), též *hrbatá*

kudla, -y, ž. – *ryb.* viz *štíhle*

kudly, -í, ž. – *sport.* 1. dva páry ocelových sanic bobů, též *nože*, 2. sed s přednožením a dohmatem pažemi na špičky nohou (posilovací cvik)

kudrlinka, -y, ž. – *sport.* způsob samoúčelného obcházení protihráče

kufr, -u, m. – *div.* plnovous, bíbr; *isl.* název lokálu v některých hostincích; *m.dopr.* otočný kotevní třmen k uchycení příčných drátů trolejového vedení; *sport.* uchycení pedálu jízdního kola v podrážce tretry

kuchyň, -ě, ž. – *žel. expr.* stanoviště lokomotivní čety

kukačka -y, ž. – *políc.* průhled do cely

kukaň, -ě, ž. – *m.dopr.* kabina řidiče v dvounáptavových tramvajích; *věžeň.* strážní budka

kukla, -y, ž. – *rybn.* vrhací síť, též *vrhačka*

kulatá práce – *circus.* práce v cirkuse, cirkusová produkce

kule, -í, ž. – *kart.* jedna z barev v německých kartách; *novin.* drobné zprávy, drobničky; *žel.* nálepka s podtiskem kruhů označující správkový vůz

kuličky, -ček, ž. – *m.dopr.* viz *čočky*

kvočna, -y, ž. – *ryb.* kámen vyčnívající v řečišti nad hladinu

kulich -a, m. – *med.* soukromý pacient

kvokat, ned. – *hud.* dobře zpívat koloraturu

kýbl, -u, m. – *sport., voj.* přílba; *žel. zast.* cizí parní lokomotiva, kterou personál obsluhoval na příkaz místo své lokomotivy turnusově přidělené

kyklop, -a, m. – *žel.* lokomotiva řady T 499.0 (p. reflektoru uprostřed čelní stěny)

labuť, -ě, ž. – *sport. koš.* přihrávka letící velkým obloukem

labyrint, -u, m. – *sport.* sáňkařská dráha ve tvaru mírné vlnovky kopírující svah

lachtaní nemoc – *voj.* lenost, nechť pracovat

lasice, -e, ž. – *žel. zan.* lokomotiva řady 344.1 (p. akcelerace), též *husa*

laso, -a, s. – *sport.* krasobruslařská figura v jízdě sportovních dvojic

lavór, -u, m. – *sport.* dolík po pádu na lyžích; *rozhl.* stahování hudby pod textem

ledvina, -y, ž. – *tel.* mikrofon se snímací charakteristikou ledvinového tvaru

lego, -a, s. – *med.* pacient po mnohačetném úrazu

lejta, -y, ž. – *žel. expr.* prodyšná parní lokomotiva, l. s častými opravami

lenoch, -a, m. – *hud.* znaménko opakování taktů n. dvojtaktí

lepidlo, -a, s. – *sport. lyž.* měkký vosk

letadlo, -a, s. – *eltech.* nosník na elektronku

letiště -e, s. – *m.dopr.* montážní plocha kolejových konstrukcí; *stud.* 1. dvě válendy vedle sebe, 2. dívka s plochým hrudníkem

lidožrout, -a, m. – *ryb.* štika (z důvodu vyskytujícího se kanibalismu)

límeč, -mce, m. – *mysl.* delší peří na hrudi některých vodních ptáků

lítat, ned. – *polygraf.* o stránkách s nesterjně velikými okraji

lízat klacek – *žel. expr.* pomalu dojíždět k návštěvidlu Stůj

lízátko, -a, s. – *žel.* sběrač elektrického proudu na lokomotivě, též *šrák*

líznout, dok. – *tech.* nepatrně ubrat (při práci na fríze n. na soustruhu)

lodyha, -y, m. – *sport. koš.* basketbalista velké tělesné výšky

lopata, -y, ž. – *letec.* stabilizátor směru, též *plachta*; *mysl.* ploché daňčí paroží

louka, -y, ž. – *kart.* hazardní karetní hra zelená louka

lucerna, -y, ž. – *text.* hranol na vedení listových n. žakárských karet

lurdy, -ů, ž. – *med.* zástupy pacientů čekající na oblíbeného lékaře

lyra, -y, ž. – *m.dopr.* typ sběrače proudu ve tvaru smyčky; *mysl.* rozprostřená ocasní péra tetřívka

lžíce, -e, ž. – *sport.* opěrky moderní lyžařské obuvi

macek, -cka, m. – *řem.* dlouhý hoblík s širokým železem, též *rafponk*, *štoshobel*; *zedeň.* těžké kladivo

madona, -y, ž. – *m.dopr.* služební odznak (oválného tvaru)

madrace, -e, ž. – *eltech.* molitanová vložka do zásobníků

malovánky, -nek, ž. – *mysl.* bahno na stromech po otírání černé zvěře

malovat, ned. – *mysl.* (o zvěři) otírat se o stromy (po bahnění) a zanechávat na nich jíl se zbytky srsti

malý bejček, -čka, m. – *žel.zan.* parní lokomotiva řady 422.0; **m. čmelák** – *žel.* lokomotiva řady 742; **m. byt** – *div.* stavebně jednoduchá scéna, též *kavárna*; **m. kapr** – *ryb.* karas; **m. koňák** – *sport.* krátký polohový závod v plavání (200m); **m. pětilokál** – *žel.zan.* lokomotiva řady 534.0; **m. šrubík** – *eltech.* anoda N 2123; **m. štokr** – *žel.zan.* lokomotiva řady 475.1 (na rozlišení od řady 556.0), též *pětasedma*

mamut, -a, m. – *žel. zast.* lokomotiva řady 636.0 (svého času největší na ČSD)

mandelinka, -y, ž. – *m.dopr.* autobus RTO 706 (v začátku provozu kol. r.1960); *vagon.* měřicí vůz; *žel.* 1. motorové vozy M 144.0, M 131.0 a M 152.0

užívané jako montážní vozy pro opravu trakčního vedení, 2. lokomotiva řady T 211

mandlovat, ned. – *polygraf.* tisknout nadměrným tlakem
manévry, -ů, m. – *div. expr.* přemrštěně realizovaný pohyb skupiny herců
matěj, -e, m. – *mysl.* zajíc, též *prďoch*
matrace, -i, ž. – *stav.* vyztužené plošiny sloužící jako podložka strojům pracujícím v měkkém terénu
medvěd, -a, m. – *tech.* spečená struska na stěně kotle; *žel.* viz *chladčák*
mech, -u, m. – *m. dopr. zan.* vřetátko na popruhu brašny průvodčího (do r. 1974)
měch, -u, m. – *rybn.* vrš, pytlová, žebry vyztužená síť na samočinné lapání ryb, též *chobotec, rukávník, rukávec*
mejdlo, -a, s. – *sport.* vlnký starý sních; *stud.* nevázaná zábava
měkkýš, -e, m. – *sport.* opak silového typu závodníka
meloun, -u, m. – *žel.* lokomotiva řady 464.2, též *rosnička*
měsíčky, -ů, m. – *žel.* vyvažovací závaží na kolech hnacích dvojkolí parní lokomotivy
metro, -a, s. – *žel.* motorový vůz řady 810 (bývalé ř. M 152)
mikádo, -a, s. – *žel.* parní rychlíková lokomotiva řady 387.0
mikuláš, -e, m. – *eltech.* kazový krystal charakteristický bílou barvou
mimóza, -y, ž. – *nar.k.* stav po požití drogy, v němž uživatel ztrácí kontakt s realitou; *sport.* 1. viz *mimoň*, 2. vynechání branky při závodě ve vodním slalomu
ministrant, -a, m. – *mysl.* boční jelen ve stádě se silným jelenem
mísa, -y, ž. – *pošt.* stůl s prohlubní, kam se sypou obyčejné listovní zásilky, též *necky*
mixér, -u, m. – *letec.* vrtulník, též *vrtulka*
mlíko, -a, s. – *rybn.* vápenný roztok užívaný ke hnojení rybníka; *zedn.* řídká tekutina v betonové směsi
mlýn, -a, m. – *sport.* způsob hry před bránou soupeře při přesilové hře v hokeji (přihrává se při přejíždění v kruhu)ů *tech.* mlecí buben
moskyt, -a, m. – *med.* malý *peán* (Peánovy kleště)
most, -u, m. – *div.* rampa nahoře vpředu jeviště, osvětlovací lávka skrytá před hledištěm; *kart.* francouzský způsob falešného míchání karet (karty se ohnou, takže se od ostatních odrážejí); *sport.* 1. spor stojmo vzadu prohnuté, 2. zápasnická poloha, při níž se borec opírá o žíněnku chodidly a temenem hlavy
motejl, -a, m. – *žel.* druh spínače řízení motorových vozů v provedení Studénka (řada 843 aj.)
motyka, -y, ž. – *horol.* cepín, též *pikl, špacírštok*
motýlek, -lka, m. – *sport.* 1. jeden ze stylů plavání, 2. posilovací zařízení prsních svalů (upažováním vsedě); *voj.* protipěchotní mina PMF-1
mozeček, -čku, m. – *žel.* rozpis grafikonu
mramor, -u, m. – *eltech.* kaz na stínítku obrazovky
mrtvola, -y, ž. – *m. dopr.* 1. bezpečnostní spínač vozů typu T 3, 2. bezpečnostní pedál u vozů T 1, též *mrtváček*, 3. tramvajový vůz s nefungujícími brzdami; *jezdec*.

mrtvý dostih, současný doběh dvou n. více koní na prvním místě; *sport.* velký vak na hokejovou výstroj

mrtvolka, -y, ž. – *rozhl.* první zvukový snímek (používaný jako zkušební); *tel.* znehynblý obraz
mrtvý pták – *med.* vaginální ultrazvuková sonda
muchomůrka, -y, ž. – *žel.* 1. pochůzkář, 2. mazač výhybek
musulman, -a, m. – *věž. zan.* vyhublý vězeň v koncentračních táborech
mušle, -e, ž. – *rybn.* součást váhy, vanička na ryby zavěšená na vahadle, též *okov*
mydélka, -lek, s. – *hutn.* výplň regenerátorů z obyčejných cihel
myší ouško – *zahrad.* pupen na počátku rozvíjení
myška, -y, ž. – *motor.* riskantní způsob předjíždění; *polygraf.* čára v textu vyznačující spojení dvou odstavců
nádraží, -í, s. – *div.* viz *koleje*
naftalín, -a, m. – *věž. zan.* vězeň nováček
nahodit, dok. – *motor.* uvést do chodu, spustit (motor)
najet, dok. – *isl.* začít něco nově provádět, uskutečňovat
nájezd, -u, m. – *nar.k.* stav, kdy uživatel drogy pocítuje její první účinky
nakopnout, dok. – viz *nahodit*
nalajnovat, dok. – *isl.* dát přesné nekompromisní pokyny
nanuk, -a, m. – *motor.* služební automobil dopravní hlídky, též *mlíkař*
náprsenka, -y, ž. – *mysl.* jinobarevná skvrna na prsou kuny
naskočit, dok. – *motor.* dát se v chod (o motoru)
necky, -cek, pomnož. – *pošt.* viz *mísa*
negr, -a, m. – *film.* viz *černoch*; *tel.* deska k stínění světelného toku reflektoru, též *černoch*
nehet, -htu, m. – *mysl.* zakončení zobáku divoké husy
němka, -y, ž. – *žel. zan.* lokomotiva řady 555.0 (vyráběná v Německu), též *dvaapadesátka*
nohatá, -é, ž. – *žel. zan.* parní lokomotiva řady 275.0 (p. kol vysokých přes 2m0
nohy, ž. – *tel.* skládací stativ pod kameru
nomád, -a, m. – *tramp.* viz *bukanýr*
nos, -u, m. – *text.* líniový nástavec na prohozní páce
nudle, -e, ž. – *žel.* hlášenka o soupisu vozů
nugety, pomnož. – *tramp.* peníze
nůž, nože, m. – *horol.* typ horolezecké skoby
nůžky, -žek, pomnož. – *hasič.* technický automobil pro dopravní nehody, *hud.* dynamická znaménka crescendo a decrescendo; *sport.* 1. odkopnutí míče při výskoku odrazovou nohou, 2. skok střížný
obírat, ned. – *políc.* okrádat opilé
obojek, -jku, m. – *mysl.* bílá skvrna na krku bažantího kohouta
obojživelník, -a, m. – *sport.* hráč, který dobře smečuje i dobře hraje v poli

obutí, -í, s. – *motor*. pláště a vzdušnice motorového vozidla
ocas, -u, m. – *letec*. zadní část letadla
ocásek, -sku, m. – *eltech*. zbytek materiálu po svaru
očko, -a, s. – *police*. člen kriminální služby konající službu v civilu; *polygraf*. znak, písmeno na matici; *ryb*. bílá ryba; *tel*. ruční elektronická kamera
odrazit se, dok. – *mysl*. (o postřeleném zvířeti) jít jiným směrem než ostatní přehající zvíř
odřené bláto – *m.dopr*. nehoda s minimální škodou
okno, -a, s. – *div*. náhlý výpadek paměti; *škol*. volná hodina v rozvrhu; *žel*. 1. časová mezera mezi po sobě jedoucími vlaky, 2. mezera mezi vozy při sestavování soupravy
oko, -a, s. – *rybn*. kruhový otvor vypouštěcí stoky
olej, -e, m. – *ryb*. sport. tichá, málo tekoucí voda
oltář, -e, m. – *pošt*. skříň k třídění listovních zásilek
omastit, dok. – *zedn*. přidat vápno n. cement
ondulace, -e, ž. – *žel*. zvlnění, opotřebenění kolejnic
opentlit, dok. – *žel*. opatřit vlak koncovými svítilnami a obrazci
opice, -e, ž. – *eltech*. zmenšený modelový model; *sport*. přeskok z jedné žerdě bradel na druhou; *žel*. elektropneumatický ventil
opičí skok – *circus*. salto pozpátku s dopadem na jednu nohu
opona, -y, ž. – *mysl*. tuk na střevech spárkaté zvěře
orangutan, -a, m. – *šach*. Sokolského hra (s velmi výstředním zahájením)
oranžový expres – *m.dopr*. pojízdná dílna dopravních podniků
orchestrion, -u, m. – *žel*. motorový vůz M 152.0, též *televize*, *tramvaj*
orloj, -e, m. – *šach*. šachové hodiny, též *budík*
oříšek, -šku, m. – *text*. vyjímatelná část cívky tvaru homolového kužele
oslepnout, dok. – *tech*. (o zrcadle) ztratit schopnost odrážet obraz jasně a zřetelně
oslí uši – *polygraf*. přehnuté rohy stránek
otesánek, -nka, m. – *med*. makrosomní novorozenec
otevřená brána – *sport.lyž*. slalomová branka umístěná kolmo na směr jízdy slalomáře, opak *zavřená brána*
ouško, -a, s. – *sport*. plavání na boku
pacifik, -u, m. – *tramp*. vlak na trati Praha – Čerčany
pádl, -a, s. – *hud*. elektrická kytara s masivním neakustickým tělemů *voj*. nedovolená úprava zadní části saka
pacholek, -lka, m. – *hor*. stojan na upevnění vrtačky; *řem*. viz *knecht*
pacholík, -a, m. – *vorař*. pomocný veslař na druhém voru
pachy, -ů, m. – *div*. dlouhé cípy rukávů gotického oděvu
palanda, -y, ž. – *hor*. poval; *wagon*. skladovací plošina nad úrovní podlahy
palec, -lce, m. – *m.dopr*. stykač trolejbusu; *mysl*. silná výsada při dolní straně lopatky daňčího paroží; *text*. nástroj na zkoušení stálosti barev

paleta, -y, ž. – *div*. skříňka n. krabice s líčidly, též *šminkastle*
paličky, -ček, ž. – *řezn*. uříznutá kuřecí stehna
pálit, ned. – *med*. kauterizovat
palma, -y, ž. – *circus*. druh nosného stožáru; *div*. neplánovaná (dlouhá) pauza, též *kaktus*
pánbíček, -čka, m. – *žel*. viz *policajt*
panenka, -y, ž. – *komin*. ruční nástroj na čištění komínů (stočitelny k přenašení); *tech*. 1. šroubový zvedák; *vinař*. vinná láhev (dlouhá)
panna, -y, ž. – *polygraf*. obsah sazby bez chyby
panoráma, -y, ž. – *tel*. druh pohybu kamery (divákovi se obraz pohybuje horizontálně, jako když otáčí hlavou)
pápěrka, -y, ž. – *horol*. pěřová bunda
papoušek, -ška, m. – *žel*. tendrová lokomotiva řady 477.0 (modrá s červenými koly a bílým rámem)
paprsek, -sku, m. – *text*. mřížka tkalcovského stavu (na řízení tloušťky a pořadí osnovných nití)
paprsky, -ů, m. – *žel*. kolejiště kruhového depa
papuč, -e, m. – *hor*. dřevěná podložka pod stojku v měkké počvě, též *pantofel*; *žel*. viz *čuba*
paráda, -y, ž. – *m.dopr*. (Praha) 1. jízda s paralelně zařazenými trakčními motory (u starých vozů), 2. jízda na nejvyšší jízdní stupeň, viz *jet na parádu*
paraple, -ete, s. – *circus*. malý chudý cirkusový stan
parchant, -a, m. – *polygraf*. neplná východová řádka na stránce, též *panchart*
parket, -u, m. – *rybn*. kádíště, místo, kde jsou při výlovu umístěny kádě
parník, -u, m. – *žel*. lokomotiva řady 714, též *perla*, *pirát*
parketa, -y, ž. – *sport*. výhodné místo pro střelbu
paroháč, -e, m. – *isl*. 1. podváděný manžel, 2. stojatý věšák nahoře rozvětvený
parohy, -ů, m. – *motor*. tvarované sací potrubí
paroží, -í, s. – *zahrad*. vyčerpané plodné dřevo ovocných stromů
pařez, -u, m. – *motor*. motocykl Jawa (typ 505), p. vyvýšené sedačky
pařit, ned. – *isl*. nemírně pít alkohol
pastelky, -lek, ž. – *sport*. dozaďu obrácené prsty (ve volejbalu)
pastevec, -vce, m. – *práv.*, *stud*. zemědělsko-družstevní právo
pastička, -y, ž. – *radam*. přepínač, součást telegrafního klíče (soustava pružin připomínající past na myši)
pastičky, -ček, ž. – *sport*. *lyž*. zapínací mechanismus běžeckého vázání
paternoster, -u, m. – *horol*. lezení těžkým úsekem pomocí dvou lan
patriot, -a, m. – *žel*. elektrická lokomotiva E 162 (s pulzní regulací motoru)
patrona, -y, ž. – *text*. vzornice, čtverečkový papír se zakresleným vzorem
pavouk, -a, m. – *isl*. grafické vyjádření hierarchie; *eltech*. technologické schéma; *žel*. 1. spínadlo, 2. záklopka kompresoru

pecka, -y, ž. – *eltech.* zbytek nevytaveného materiálu v kelímku; *letec.* pilotní cvičná kabina; *rozhl.* krátká skladba z oblasti populární hudby; *rybn.* dutina v hrázi rybníka (vzniklá např. vyhnitím pařezu); *sport.* viz *bomba*; *voj.* viz *frčka*

pečet', -i, ž. – *mysl.* vypouklá část čelní kosti jelena pod růží shozených parohů

pekáč, -e, m. – *mysl.* lože zajíce; *sport.* laminátová skořepina nesoucí sedačku sáněk

pekárna, -y, ž. – *počítač.* počítačová vypalovací mechanika

pekař, -e, m. – *eltech.* ten, kdo máčí cívky a rotory v elektroizolačním laku

peklo, -a, s. – *řezn.* 1. pikantní (kořeněný) salám, 2. udírna

pendrek, -u, m. – *m.dopr.* 1. stavěcí klíč na přestavování jazyků výhybek, též *tágo*, 2. gumová vložka tyčového sběrače proudu mezi tyčí a sběrací hlavicí; *radam.* anténa na ruční vysílače, též *gumídek*

penízky, -zků, m. – *ryb.* rybí šupiny

pentagon, -u, m. – *věžeň.* administrativní budova

pepík, -a, m. – *m.dopr.* (Ostrava) tramvaj dodaná z Prahy

perník, -u, m. – *nark.* pervitin; *sport.* chatrná (propustná) loď

péro, -a, s. – *metař.* koště; *rybn.* příčná svodnice vody, příčná stoka; *žel.* pružnice

peršing, -u, m. – *žel.* elektrická lokomotiva E 162 (s pulzní regulací motoru)

peruť, -ě, ž. – *vor.zan.* plochá, ponožující se část vesla

pes, psa, m. – *div.* 1. viz *blaf*, 2. paruka, též *hund*; *sport. gymn.* nezdařený pokus; *řem.* 1. prodlužovací kabel s větším počtem zásuvek, 2. visací zámek

pilka, -y, ž. – *ryb.* zkostnatělý, mohutný první paprsek rybí hřbetní ploutve

pilot, -a, m. – *hud.* mikrofon snímající tzv. růžový šum; *tel.* synchronizační systém užívaný při zvukovém natáčení filmu; *žel.* 1. řidič zkušebních jízd motorových vozů, 2. doprovodný strojvedoucí n. pracovník znalý traťových poměrů, 3. *zan.* smetadlo starých lokomotiv

pingl, -a, m. – *isl.* pomocný čišník; *m.dopr.* pomocník strojvedoucího metra; *pošt.* třídič zásilek ve vlakové poště

pírko, -a, s. – *mysl.* ocásek zajíce a černé zvě

pistole, -e, ž. – *m.dopr.* kotevní trolejová svorka (sjízdná); *tech.* držák elektrod při svařování

piškoty, -ů, m. – *div.* baletní cvičky

píšťala, -y, ž. – *tech.* autogenový hořák

placka, -y, ž. – *hud.* kytara bez ozvučného korpusu; *polic.* služební průkaz; *sport.* 1. medaile, 2. nepovedený hod oštěpem (oštěp letí nízkou); *tramp.* 1. upomínkový předmět obyčejně vyřezávaný z březové kůry

plachta, -y, ž. – *letec.* viz *lopata*; *m.dopr.* denní rozpis služby; *žel.* grafikon staničního dispečera

planeta, -y, ž. – *polygraf.* arch s textem, který se při ořetovém rozmnožování fotografuje

plastik, -a, m. – *med.* odborník v oboru plastické chirurgie

plátýnko, -a, s. – *žel.zan.* polské černé uhlí výborné jakosti

plečka, -y, ž. – *sport.* jízdní kolo ve špatném technickém stavu

plena, -y, ž. – *eltech.* zaválcovaná nečistota; *knofl.* materiálová skvrna na knoflíku

plivátko, -a, s. – *hud.* viz *fujara*; *m.dopr. zan.* násypka ručního sypače písku ve starých motorových vozech

plot, -u, m. – *hor.* stojkoraď; *letec. zan.* západní hranice ČR; *rybn.* tažná síť bez jádra

plotna, -y, ž. – *horol.* hladká plochá skalní stěna; *projekt.* rýsovací deska větších rozměrů

ploutve, -í, ž. – *sport.* speciální patky lyží

plováky, -ů, m. – *mysl.* nohy potápek, kachen, kormoránů

pluh, -u, m. – *sport.* jízda na lyžích pluzením

plůtky, -ů, m. – *sport.* překážková dráha

popukovat, dok. – *zedn.* jemně poprášit cementem

podávky, -vek, ž. – *med.* tamponové kleště

podepsat se, dok. – *polic.* zanechat otisky prstů

podkova, -y, ž. – *mysl.* odlišné zbarvení peří na prsou koroptve

podojit, dok. – *div.* vyvolat dojetí

policajt, -y, m. – *m.dopr.* 1. námezník, též *flok*, 2. gumový kužel pro vyznačení jízdních pruhů; *motor.* červené kontrolní světlo mazání; *radam.* vysílač hlídající, aby pásmo nebylo rušeno; *rozhl., tel.* požární hlásič; *žel.* 1. tlakoměr, též *pánbiček*, 2. námezník

policajty, -ů, m. – *letec.* mechanické ukazatele odjištění podvozku

police, -e, ž. *horol.* horizontální, plochý skalní útvar, též *balkon*

pomeranč, -e, m. – *m.dopr.* pojízdná dílna (autobus s oranžovým nátěrem); *žel.* lokomotiva řady T 678.0, též *oranžák*

pomocník, -a, m. – *žel.* samopřikládač parní lokomotivy, též *štokr*

ponorka, -y, ž. – *hud.* orchestřiště v divadle zakryté plachtou, jen s malým otvorem pro dirigenta; *m.dopr.* motorový tramvajový vůz jednosměrný dvoudveřový, též *petrvajt*; *tech.* ponorné čerpadlo

popelnice, -e, ž. – *m.dopr.* vůz ve špatném technickém stavu

porcelán, -u, m. – *sport.* osoba, která nepádluje (pouze se na lodi veze)

porodní bába – *žel.* pomocný vlak, též *hilfcuk*

postýlka, -y, ž. – *text.* plechová bedna s drátěnými stěnami

pošťák, -a, m. – *jezdec.* plemenný hřebeč; *voj.* voják z povolání nižší hodnosti; *zeměd.* poštovní holub; *žel.* poštovní vůz n. vlak

potkan, -a, m. – *žel.* elektrická lokomotiva E 151

potopit, dok. – *tel.* zvýšit úroveň stejnosměrné složky televizního obrazového signálu (obraz ztmavne)

potrubí, -í, s. – *radam.* vlnovod; *voj.* makaróny

pračka, -y, ž. – *m.dopr.* trolejbus zn. Praga; *žel.* zařízení na vymývání lokomotiv

prádelna, -y, ž. – *žel.zan.* stará lokomotiva řady 413.0 (s nadměrným únikem páry)

prales, -a, m. – *div.* provaziště

prapor, -u, m. – *mysl.* delší srst na ohonu psa
praporek, -rku, m. – *ryb.* jednoduché upozorňovací zařízení na udici
prasaťko, -a, s. – *žel.* vizuální signalizace vypínače vlakového topení a připojovacího systému u dvouprúdových elektrických lokomotiv
prase, -ete, s. – *fotograf.* deska odrážející světlo na objektiv fotografického přístroje; *letec.* gyroskop (válec připomínající svým tvarem sele); *sport. tenis.* síťový míč (míč, který se dotkne horního okraje sítě a přepadne do soupeřova pole)
pravítko, -a, s. – *m.dopr.* stavěcí klíč, též *tágo*; *zедn.* rovná ohoblovaná lať
prcek, -cka, m. – *sport.* volejbalová nahrávka s nízkou dráhou letu
presovaná tma – *m.dopr. expr.* uhlík špatné kvality
princezna, -y, ž. – *žel.* elektrická lokomotiva řady 499.1
prkno, -a, s. – *šach.* šachovnice; *žel.* návěst označující zábrzdou vzdálenost blížící se zastávky
provaz, -u, m. – *sport.* rozštěp, též *špagát*
prsa, -ou, pomnož. – *m.dopr.* 1. vnější ochranný čelní rám na motorových vozech tramvají, 2. vypouklé reliéfní obklady staničních tunelů na trase A metra; *rybn.* svah hráze rybníka obrácený k vodě, návodní strana hráze; *žel.* přední část lokomotivy s nárazníky
prskavka, -y, ž. – *hud.* krátká efektní skladba virtuozního rázu
prsty, -ů, m. – *mysl.* výběžkovité zakončení lopaty daňčího parohu
překližkář, -e, m. – *horol.* lezec po tréninkových stěnách, též *deskař*
přikopávat, ned. – *sport.* přitahovat špičku lodě k pádlu
psí bouda – *horol.* horolezecký stan s kruhovým vstupním otvorem; **p. zuby** – *ryb.* (charakteristické) dva přečnívající zuby candáta
pucl, -a, m. – *žel.* vůz zaběhlý při posunu na nesprávnou kolej
puclr, -u, m. – *drog.* kokain
puďrenka, -y, ž. – *hasič.* popelnice
pumpa, -y, ž. – *žel.* kompresor parní lokomotivy
pumpovat, ned. – *ryb.* zdolávat rybu skláněním a zvedáním prutu; *lyž.* zrychlovat jízdu
punčocha, -y, ž. – *jezdec.* koňská končetina bílé barvy
punčoška, -y, ž. – *tech.* pružné ocelové pletivo ve tvaru trubičky
puntíky, -ů, m. – *m.dopr.* viz *čočky*
puška, -y, ž. – *tel.* úzce směrový mikrofon tyčové podoby
puzzle, -í, ž. – *med.* mnohačetné poranění
pytel, -tle, m. – *med.* dýchací vak abdominální dekomprese
pyžamo, -a, s. – *letec.* návleky na křídla kluzáku v hangáru
ragulin, -a, m. – *žel. zan.* lokomotiva řady T 679.2 (dodaná z býv. SSSR)
rajbovat, ned. – *jezdec.* působit koni bolest (trestat koně) krátkým silným trháním otěží,

rak, -a, m. – *žel.* oplenový vůz na přepravu dlouhých předmětů (náklad je nesen oplenem, tj. otočným nosníkem s klanicemi)
raketa, -y, ž. – *žel.* rychlý sběrný nákladní vlak
rakev, -kve, ž. – *žel.* 1. nákladní vůz řady Wa (p. bočních stěn nahoře zalomených dovnitř), 2. víko chránicí vnější pružinu sběrače proudu elektrické lokomotivy
ranč, -e, m. – *voj.* malá pojízdná opravna
rauš, -e, m. – *med.* lehká inhalační narkóza
ráže, -e, ž. – *mysl.* varlata srnčí zvěře spárkaté
rebarbora, -y, ž. – *div.* temný zvuk hlasů, hluk davu, též *marmeláda*
regrut, -a, m. – *žel.* zaškolující se výpravčí
richard, -a, m. – *med.* dar od pacienta; *žel.* rychlík
roláda, -y, ž. – *žel.* speciální nízký podvozek umožňující přepravu těžšího materiálu po koleji v přestávkách mezi jízdou vlaků
rohožka, -y, ž. – *hud.* xylofon
rolnička, -y, ž. – *elektr.* malá skleněná n. porcelánová kladka n. izolátor na upevnění elektrického vodiče
ropovod, -u, m. – *hud. expr.* tuba
rohý, -ů, m. – *sport. (cykl.)* nástavce na konce řídítek
ropucha, -y, ž. – *žel.* elektrická souprava EM 475.1, též *šinkanzen*
roráty, -ů, pomnož. – *div.* dopolední představení, matiné
rosnička, -y, ž. – *letec.* meteorologická služba; *žel.* 1. motorová lokomotiva T 324.0, 2. parní lokomotiva řady 464.2
roští, -í, s. – *drog.* marihuana
roura, -y, ž. – *letec.* letadlo s reaktivním pohonem
ruličky, -če, ž. – *m.dopr. pošt.* drobné mince balené po 50 kusech
rumpál, -u, m. – *motor. zan.* motocykl Jawa 500 OHV; *zедn.* zednická lávka
růže, -í, ž. – *mysl.* spodní část parůžků
růžky, -ů, m. – *mysl.* vztyčená pera na hlavě bažanta a potápky
ryba, -y, ž. – *polygraf.* cizí písmeno
rybí očko – *tel.* objektiv s velmi krátkou ohniskovou vzdáleností
rybička, -y, ž. – *sport.* 1. střelba hlavou v pádu, 2. vybrání míče v pádu (ve volejbalu), 3. dosažení kotouče pádem na led
rytíř, -e, m. – *div.* herec hrající přehnaně, necitlivě
řehťačka, -y, ž. – *řem.* otáčivý klíč
řeka, -y, ž. – *polygraf.* nežádoucí pruh prázdných míst (v sazbě) vzniklý velkými mezerami mezi slovy
řezat, ned. – *kart.* míchat vsouváním dvou balíčků složených karet do sebe; *motor.* projíždět riskantně zatáčky nejkratším obloukem; *žel.* **ř. výměnu** – projíždět nepostavenou výhybkou
sádlo, -a, s. – *rybn.* jemná ledová tříšť plovoucí na hladině

sahara, -y, ž. – *m.dopr.* 1. autobus 706 RTO určený původně pro export do Alžíru a speciálně vybavený, 2. přídatný ofukovač předních oken autobusů RTO; *sport.* mělká voda

sako, -a, s. – *sport.* volejbalová síť

samec, -mce, m. – *hud.* konektor, též *štekra*; *hor.* elektrická zástrčka

samice, -e, ž. – *hud.* konektorová skřínka

sanatorium, -ria, s. – *věžeň. zan.* nacistická věznice n. koncentrační tábor, kde se dalo poměrně slušně živořit

saně, -í, pomnož. – *hor.* podvozek škrabákového nakladače; *knofl.* část ručního tvarovacího stroje; *žel.* podélná kluznice čtyřnápravových vozů

sáně, -í, pomnož. – *sport.* skluz, vklouznutí pro odebrání míče soupeři v pádu

satan, -a, m. – *pivovar.* bednářský šroub, stahovák

sejmout, dok. – *sport.* zastavit pronikajícího hráče nedovoleným způsobem

sekerá, -y, ž. – *isl.* zpoždění

sekerka, -y, ž. – *text.* člunková zarážka

semafor, -u, m. – *sport.* reflexivní zásah hokejového brankáře v horní části branky rukou a holí

Semerling, -u, m. – *žel.* železniční trať Praha-Smíchov – Hostivice

semínko, -a, s. – *eltech.* zárodečný krystal

sergej, -e, m. – *žel. zan.* dieselelektrická lokomotiva řady T 679.1 (z býv. SSSR)

seveřan, -a, m. – *včel.* úl do chladného prostředí

scházet, ned. – *rybn.* (o rybníku) být vypouštěn

schrupnout chocholouše – *motor. sport.* najet na nečekanou překážku (díru, kámen ve vodě)

skákavá čísla – *polygraf.* číslice mediavelového typu (nemají stejné účaří)

sklenáři, -ů, m. – *med.* pracovníci zabývající se inseminací in vitro

skleník, -u, m. – *m.dopr.* trolejbus Tatra T 401

skoba, -y, ž. – *sport.* smeč zahraná kolmo dolů

skokan, -a, m. – *žel.* 1. lokomotiva řady T 334.0, 2. *zan.* lokomotiva řady 264.1

slalom, -u, m. – *sport.* způsob obejití několika hráčů v rychlém sledu za sebou

slaměnc, -nce, m. – *vinař.* slaměné víno (z pozdních hroznů uložených na slámě a vystavených slunci k dozrání)

sloní ucho – *řem.* (pryžová) podložka používaná při vrtání

sluníčko, -a, s. – *řem.* nástroj z ocelových pružinek určený k vymetání komína; *sport.* prvek jízdy při krasobruslařském výcviku dětí, též *cibulky*

smeták, -u, m. – *žel.* pantograf

smetáky – *motor.* pryžové listy stěračů

smích, -u, m. – *circus.* namalovaná rozesmátá ústa, „namaloval si smích“

smola, -y, ž. – *mysl.* řídký trus tetřeva, též *prk*

sova, -y, ž. – *hud. expr.* viz *želva*

spálit, dok. – *polic.* dopustit se při vyšetřování závažné chyby; **s. šanci** – *sport.* nevyužít dobré střelecké pozice k dosažení branky

sračky, -ček, ž. – *letec.* nízká oblačnost, špatná viditelnost

stavět svíce – *jezdec.* (o koni) vzpínat se, stavět se na zadní nohy

stíhačka, -y, ž. – *žel. zast.* lokomotiva řady 421.0

stodola, -y, ž. – *m.dopr.zan.* (Praha) vůz první série vlečných tramvajových vozů se středním vstupem

stolička, -y, ž. – *isl.* zákeřné podražení, podtržení

strojit, ned. – *rybn.* (o rybníku) připravovat k výlovu

stromek, -mku, m. – *motor.* předloha převodovky, též *stromeček*

strop, -u, m. – *horol.* převislý skalní útvar, též *střecha*

strunky, -nek, ž. – *řezn.* tenká skopová střeva

střelnice, -e, ž. – *žel.* poslední návštěvnické autobloku před vjezdem do stanice

střevo, s. – *žel.* regulátor parní lokomotivy

střeva, s. *tel.* nenavinutý, volně se hromadící film v kameře

stříž, -e, ž. – *mysl.* srst zvěře v místě nástřelu

studená sazba – *polygraf.* neodlévaná nekovová sazba, též *fotosazba*

suchar, -u, m. – *letec.* ruský stroj typu Suchoj; *řem.* železný klín na trhání balvanů

svině, -ě, ž. – *hutn.* přelitá, znečištěná pánev (Ostrava)

sviště, -e, m. – *voj.* viz frekventant SOS

syreček, -čku, m. – *isl.zan.* tvrdý slaměný klobouk okrouhlého tvaru

syrová, -é, ž. – *circus.* šelma narozená v divočině a dosud nedrezúrovaná

šafář, -e, m. – *sport.expr.* málo aktivní hráč

šály, -ů, m. – *div.* svázané boční závěsy na jevišti (po skončení představení)

šampuska, -y, ž. – *med.* sklenice na moč při vyšetřování

šavle, -e, ž. – *eltech.* křivý zárodečný krystal; *ryb.* ryba vyhublá následkem choroby, též *papírák*; *žel.* 1. předstihová páka parní lokomotivy, 2. vadný pražec (zakřivený ve vodorovném měru), 3. klín zajišťující brzdovou zdrž v botce

šedá eminence – *žel.* viz *bardotka*

šerif, -a, m. – *isl.* kdo stojí v čele; *stud.* ředitel

šibenice, -e, ž. – *m.dopr.* speciální vozidlo pro stavbu a údržbu troleje; *sport.* horní část fotbalové branky; *tel.* 1. mikrofonní jeřáb, 2. zařízení na operativní uložení filmových záběrů zpracovávaných ve střižně

šicí stroj – *horol.* roztřesené nohy při stoji opřenými špičkami

šikana, -y, ž. – *motor.* zpomalovací zatáčka

širón, -u, m. – *tel.* technické zařízení pro elektronické titulkování filmů

šiška, -y, ž. – *tech.* dynamitová nálož

školit, ned. – *vinař.* kultivovat, ponechat víno zrát

škopky, -ů, m. – *hud.* bicí souprava

škorpion, -u, m. – *voj.* samopal vzor 61 (ráže 7,65 n. 9mm)

šlechtična, -y, ž. – *žel.* parní lokomotiva řady 475.1, též *štokr*

šňůra, -y, ž. – *div.* zájezdová představení v těsné sledu; *políc.* řada trestných činů n. případů; *sport.* zakázané uvolňování

špaček, -čka, m. – *sport.* prodloužená osa zadního kola velocipedu; *vagon.* malé ojniové ložisko; *žel.* vhodně upravená provizorní spojka umožňující jízdu vozidel po prasklé n. zlomené kolejnici

špagát, -u, m. – *sport.* zákrok hokejového brankáře rozštěpem, 2. horolezecké lano

špageta, -y, ž. – *žel.* dieselelektrická lokomotiva řady 457.1

špalek, -lku, m. – *tel.* nevhodně dlouhý monolog

špek, -u, m. – *sport.* nepřesná přihrávka; *stud.* obtížná otázka, chyták

špenát, -a, m. – *voj.* nadměrně horlivý nováček

špígl, -u, m. – *řem.* lesklé místo na látce vzniklé odřením n. žehlením; *polygraf.* rozvrh makety stránky (před lámáním), též *zrcadlo*

špína, -y, ž. – *med.* izolační oddělení pro pacienty s komplikacemi infekčního rázu a hnisavých onemocnění

šťáva, -y, ž. – *eltech.* elektrická energie

štěk, -u, m. – *div.* viz *blaf*

štěně, -ete, s. – *ryb.* malý kámen vyčnívající nad hladinu vodního toku

štěnice, -e, ž. – *políc.* ukryté odposlouchávací zařízení

štětec, -tce, m. – *mysl.* ocas jezevce

štětka, -y, ž. – *hud.* metlička ke hře na bubínek, *košťátka*; *mysl.* výrůstek na prsou krocana

štičí skok – *circus.* skok, při němž tělo letí dopředu vodorovně natažené

štika, -y, ž. – *řem.* vidlice na obracení žhavých plátů

štrekovat, ned. – *řem.* natahovat ocel za tepla poklepem

šunka, -y, ž. – *m.dopr.* viz *hadr*; *tel.* málo zdařilá natáčka

šuple, -e, ž. – *div.* rutinní způsob hraní, osvědčený herecův rejstřík; *med.* vysunutá dolní čelist

švadlenka, -y, ž. – *úřed.* sešíváčka

švec, ševce, m. – *ryb.* okoun

švestky, -tek, ž. – *voj.* vojenská tepláková souprava

tabák, -u, m. – *sport.* nevhodné místo v poslední skupině závodících cyklistů

tágo, -a, s. – *jezdec.* bičik; *m. dopr.* stavěcí klíč na výhybly

tahat z boudy – *div.* neumět roli a čekat, co řekne náповěda; **t. žebro** – *žel. zan.* být strojevedoucím na parní lokomotivě

táhnout, ned. – *motor.* (o motoru) mít výkon; *mysl.* sledovat zaměřenou zbraní pohybuující se zvěř

tank, -u, m. – *žel.* dieselelektrická lokomotiva T 466.0

teletník, -u, m. – *vězeň.* malý vycházkový dvorek

televize, -e, ž. – *vagon.* kryt pro světelné reflektory na střeše motorového vozu; *žel.* 1. dobohový spínač regulátoru výkonů, 2. světelná signalizace bezpečnostního a provozního stavu elektrické lokomotivy, 3. viz *orchestrión*

temperovka, -y, ž. – *výtvar.* 1. temperová barva, 2. temperovací pec

tenisák, -u, m. – *isl.* tenisový míček; *sport.* čelné vrchní podání ve volejbalu

teploměr, -u, m. – *m.dopr.* prvek informačního systému ve stanicích metra s grafickým vyznačením stanic na trase (připomínající stupnici teploměru)

teplotka, -y, ž. – *med.* teplotní tabulka

terezín, -a, m. – *sport.* zákryt cyklistů při jízdě proti větru

těsto, -a, sincerely. – *včel.* krmná směs pro včely

těžká noha – *motor.* řízení s malým citem pro techniku jízdy

tkanička, -y, ž. – *ryb.* malý úhoř

tlačenka, -y, m. – *isl.* protežovaný člověk

točit, ned. – *film.* filmovat; *rozhl., tel.* natáčet; *řem.* soustružit

tonda, -y, m. – *žel.* malý manipulační vozík

tornádo, -a, s. – *žel.* elektrická souprava EM 488.0

torpédo, -a, s. – *m.dopr.* typ tramvajového vlečného vozu; *žel.* viz *kompotka*

trafikanti, -ů, m. – *div.* viz *holandani*

tramvaj, -e, ž. – *žel.* viz *orchestrión*

tráva, -y, ž. – *nark.* marihuana, též *gandža, zelí*

trávník, -u, m. – *mysl.* žaludek spárkaté zvěře

trhat kulisy – *div.* hrát s přenaným patosem; **t. si šle** – *sport.* tvrdě trénovat

trhnout, dok. – *ryb.* usmrtil rybu ranou do hlavy

troubit, ned. – *ryb.* (o rybách) lapat na hladině po vzduchu (při nedostatku kyslíku)

trousit, ned. – *žel.* (o lokomotivě) ztrácet vodu

trubka, -y, ž. – *med.* sádrový obvaz

trumpeta, -y, ž. – *žel.* roura pro dopravu vody z tendru k napaječům parní lokomotivy

trvalka, -y, ž. – *publ.* materiál ležící v zásobě; *rozhl., tel.* nahrávka určená k (trvalému uchování)

trychtýř, -e, m. – *sport.* vlákání hráče k projetí kolem hrazení a jeho přitlačení na hrazení, příp. obranné postavení dvou n. více hráčů proti hráči pronikajícímu

tuberiho tyčinka – *tramp.* cigareta, též *brko*

tulipán, -u, m. – *vinař.* tenkostěnná sklenka používaná degustát pory vína

turbína, -y, ž. – *žel.* osvětlovací dynamo na parní lokomotivě

tvarůžky, -žek, pomnož. – *dopr.* závaží na napínání troleje

tvist, -u, m. – *sport.* tenisové podání s rotací

tygr, -a, m. – *pošt.* třídič zásilek ve vlakové poště

ťuhýk, -a, m. – *med.* mrtvola

učitelské echo – *škol.* učitelovo časté opakování žákovských odúповědí (n. jejich částí) jevíci se jako manýra

uhlířka, -y, ž. – *mysl.* liška s tmavou hřbetní srstí

ulička, -y, ž. – *hor.* prostor mezi stojkami a pilířem; *sport.* přihrávka míče prostorem mezi hráči

umrlec, -lce, – *řezn.* kostra kuřete používaná při vaření polévky

upéct, dok. – *tel.* dopustit n. zavinit příliš kontrastní vyvolání filmu
ústřední topení – *hud.expr.* kontrafagot
uši, -í, s. – *med.* fonendoskop
ušit boudu – *isl.* zmást, podvést; **u. si žaket** – *sport.* marná snaha dohonit peloton (v cyklistickém závodě)
utancovat kolo – *m.dopr.* absolvovat jízdu do koncové stanice a zpět
utočit, dok. – *polic.* usvědčit
utopit, dok. – *tel.* znehodnotit naexponovaný filmový materiál v důsledku chyby při vyvolávání
utrhnout se, dok. – *motor.* prudce se rozjet; *sport.* spadnout z náradí
váha, -y, ž. – *polygraf.* duktus písma (tloušťka čar písmen)
vajgl, -u, m. – *isl.* nedopalek
vajičko, -a, sincerely. – *m.dopr.* (Praha) vlečný vůz evid.čísle 596-615, též *velký vamberák*
vál, -u, m. – *m.dopr.* pracovní plošina montážních vozů vrchního vedení
valník, -u, m. – *žel.* vlečný vůz k motorovému vozu řady 810
vana, -y, ž. – *pivovar.* nádrž na skladování várečných kvasnic; *stav.* jáma pro základy stavby; *žel.* vodojem tendrové lokomotivy
vanička, -y, ž. – *m.dopr.* forma na odpočítávání mincí po 50 kusech; *ryb.* dřevěná nádoba používaná k dopravě choulostivých ryb
varhany, pomnož. – *hor.* stojkořadí; *žel.* viz *harmonika*
vařit, ned. – *rybn.* (o vodě) čerit se velkým množstvím ryb; *tech.* (o akumulátoru při nabíjení) uvést elektrolyt do stavu, kdy se z něho uvolňuje vodík a kyslík; *žel.* dělat, vyrábět páru
vašek, -ška, m. – *hud.* velký buben, též *šlapák*
vata, -y, ž. – *m.dopr.* časová rezerva umožňující krácení jízdní doby; *polygraf.* sazba vhodná k vyplnění zbylé plochy v novinách
vatikán, -u, m. – *eltech.* držák anody (má tvar kříže)
vážka, -y, ž. – *m.dopr.* (Ostrava) montážní vůz se zdvižnou plošinou
včelička, -y, ž. – *tramp.* viz *čundračka*
včelín, -u, m. – *hud.* klávesové nástroje n.varhany starého typu
včelka, -y, ž. – *voj.* náboj
vejce, -e, s. – *sport.* (rychlostní) sjezdařský postoj
vejrovna, -y, ž. – *žel.* pracovní staničního dispečera na seřaďovacím nádraží
velbloud, -a, m. – *žel.* elektrická lokomotiva 479.0 (s nástavbou na střeše); *sport.* dvojkopec
vemeno, -a, s. – *žel. zan.* služební brašna
vendlín, -a, m. – *krejč.* na rubovou stranu obrácený a přešitý oblek
věvec, -nce, m. – *eltech.* klec kovacího stroje; *rybn.* těsnění odtokového zařízení; *text.* ozubené kolo
věrka, -y, ž. – *sport.* gymnastický přeskok schylmo s přemetem vpřed

veronika, -y, ž. – *hutn.* 1. pánev na surové železo, 2. viz *struskáč*
veslo, -a, s. – *sport.* posilovací zařízení pro zářadové svalstvo; **vesla** – *mysl.* nohy labutí a divokých hus
věšák, -u, m. – *horol.* převislá skála; *zeměd.* (nežádoucí) zbytek větve na kmene stromu po průklestu
větrník, -u, m. – *mysl.* čenich vysoké zvěře
větrovat, ned. – *hor.* odvádět (z dolu) zhoubné plyny
veverka, -y, ž. – *sport.* míč kmitající v obroučce před projitím košem; *řezn.* svalová část bránice; *tech.* jaderná elektrárna typu VVER
vidlička, -y, ž. – *text.* zarážka na nitě
vlaštovka, -y, ž. – *ryb.* umělá nástražná rybka SWALOOV TAIL; *sport.* 1. nesprávný průjezd sáňkařskou dráhou (sáňe neopisují optimální oprímální křivku, opakovaně sjíždějí na dno koryta), 2. (*cykl.*) řídítka určená pro sjezd
vlk, **vlíček**, -a, m. – *řezn.* velký stroj na řezání masa a kůže
vlna, -y, ž. – *mysl.* srst zajíců, králíků a podsada šelem
vodní prase – *ryb.* tloušť (pro nevybíravost v potravě)
vodníček, -čka, m. – *med.* novorozenec se zelenou kůží macerovanou smolkou
vodotrysk, -u, m. – *dopr.* dopravní značka Příkázaný směr jízdy vlevo a vpravo
vokno, -a, s. – *šach.* úniková cesta pro krále z rošadového postavení
volavka, -y, ž. – *obchod.* (nápadně) lákání zákazníka; *pošt.* dotaz, kterým se pátrá po ztracené zásilce
volkmen, -a, m. – *řezn.* kontakty se zavedeným elektrickým proudem k zabíjení prasat
vopičárna, -y, ž. – *voj.* překážková dráha
vorvaň, -e, m. – *div.* člen transportní čety mezi skladem a divadlem; *žel. zan.* parní rychlíková lokomotiva řady 498.1
vosa, -y, ž. – *letec.* typ kluzáku (značky VSO)
vousáč, -e, m. – *ryb.* sumec
vousy, -ů, m. – *elektr.* hroty měřicího přístroje
vrbová hlava – *zahrad.* nežádoucí shluk jednoletých výhonů ve větvích ovocných stromů, též *koště*
vrtule, -e, ž. – *eltech.* zkroucený páskový materiál; *sport.* krasobruslařská figura, 2. střela ve výskoku s otočením trupu (v házené)
vulkán, -u, m. – *tech.* výstředníkový lis k děrování plechů o různých průměrech
vydra, -y, ž. – *rybn.* pytlák
vychytat mouchy – *isl.* odstranit drobné závady
vyměst oblouk – *m.dopr.* projet kolejový oblouk nepřiměřeně velkou rychlostí;
v. pavučinku – *sport.* vstřelit gól do horního rohu branky
vyrážka, -y, ž. – *ryb.* změněná barva kůže některých ryb v době tření, tzv. *svatební šat*
vysoká škola – *jezdec.* tradiční výcvik koní, který vychází ze španělské školy a skládá se z přesně předepsaných krokových a klusových variací

vývrtka, -y, ž. – *mysl.* degenerované, špatně, nepravidelně nasazené paroží

vzducholeď, -i, ž. – *sport.* lehký, příp. nedoahuštěný míč, který po zahrání do vzduchu dlouho letí

zabít, dok. – *sport.* umístit volejbalový míč tak, že ho soupeř nemůže vrátit

záda, pomnož. – *letec.* horní část draku letadla

zahrádka, -y, ž. – *motor.* přídavný nosič zavazadel upevňovaný na střechu osobního automobilu; *rybn.* ochrana proti úniku ryb; *žel.* 1. ochranné zařízení na přechodu mezi osobními vozy staršího typu, 2. zlaté lemování na služebních výložkách, 3. gumové těsnění pod krytem hlav válců motoru

zahrát, dok. – *mysl.* ohlásit zvěť štekotem; *žel.* odeslat telegrafickou zprávu; **z. do autu** – *isl.* odvést pozornost, záměrně utlumit zájem

zajíc, -e, m. – *sport.* běžec s úkolem běžet část závodu před závodníky rychlým tempem a tím přispět k jejich dobrému výkonu

zakroucená lítost – *hud.expr.* lesní roh, též *kvočka*

zalít, dok. – *sport.* umístit míč nečekaným způsobem

zámek, -mku, m. – *sport.* způsob hokejové hry v oslabení, oslabený tým se nemůže dostat z vlastní obranné třetiny přes obrannou linii

zametat, dok. – *jezdec.* jet v dostihu na posledním místě; *sport.* odhrnovat vodu pádlem (zejména při projíždění brankami)

zamknout, dok. – *sport.* uzavřít protivníka v jeho obranné třetině a nedovolit mu osvobozující rozehráni

zamračená, -é, ž. – *žel.* lokomotiva řady T 478.1 (p. vzhledu čela kapoty)

zapráskat se, dok. – *horol.* dostat se při výstupu do nečekaně obtížné situace

zástěra, -y, ž. – *vagon.* kryt čela osobního vozu; *žel.* dolní kryt rámu motorového vozu řady M 262.0

zatloukat, ned. – *polic.* zapírat

závar, -u, m. – *sport.* nebezpečná herní situace

zavařit, dok. – *motor.* zadřít; *tech.* vytavit (ložisko)

zebra, -y, ž. – *dopr.* bílé pruhy na vozovce; *žel.* souprava vozů Z (*zetek*) na přepravu brambor

zelená vlna – *dopr.* plynulý tok dopravy zajišťovaný koordinací světelné signalizace křižovatek; *žel.* volná cesta pro jízdu těžkotonážních vlaků

zelí, s. – *nark.* marihuana, též *tráva*, *gandža*

zhoupnout, dok. – *žel.* zvážit vozy na železniční váze

zlomené víno – *vinař.* víno po dozrání (*vyškolení*) zakalené

zrát, ned. – *horol.* chystat se na spadnutí

zrcadélko, -a, s. – *mysl.* kovově zbarvená péra na letkách divokých kachen

zrcadlo, -a, s. – *mysl.* bílé zbarvení kolem řitního otvoru srnčí zvěře, obřitek; *polygraf.* viz *špígl*

zůstat v ohni – *mysl.* (o zvěři) být na místě usmrcen

zvonek, -nku, m. – *řezn.* plechový kožel k odstraňování chlupů a štětín prasat při paření

zvoník, -a, m. – *polic.* udavač

žába, -y, ž. – *tech.* výbušný pěch, dusadlo na zeminu; *žel.* viz *hnízdo*

žabák, -a, m. – *sport.* skok z dřepu do dřepu

žabáky, -ů, pomnož. – *voj.* vycházkové boty, tzv. *kanady*

žabka, -y, ž. – *krejč.* ozdobné zřasení látky do kosočtverce; *motor.* zploštělé zakončení výfukové roury osobního automobilu; *polygraf.* kuličková náložka; *sport.* nadhození kotouče, skákavá střela; *text.* vodič nití; *žel.* svěrka

ždímat, ned. – *mysl.* (o zvěři) močit

žehlička, -y, ž. – *letec.* ručička na gyrokompasu (nemagnetickém směrovém kompasu); *m.dopr.* tramvaj typu T; *radam.* nepovolený zesilovač aplikovaný v pásmu CB

želva, -y, ž. – *hud.* viola, též *sova*; *voj. zan.* obrněný automobil vyráběný ve 20. letech 20. stol. plzeňskou škodovkou; *žel. zan.* 1. střešní větrák na motorových a přívesných vozech, 2. kryt ozubených kol rozvodu motorového vozu řady 262.0

žezlo, -a, s. – *rybn.* dřevěná opora po stranách nevodu

žiletka, -y, ž. – *jezdec.* tenké udidlo používané pro těžko ovladatelného koně

žíně, -ě, ž. – *rybn.* horní n. dolní provaz sítě

žíznivá čára – *žel. zan.* parní lokomotiva řady 344.1 (hodně jiskří)

žížalky, -lek, ž. – *radam.* velmi krátké vlny (VKV)

žumpa, -y, ž. – *hor.* dolní část, dno těžní jámy

Literatura

- D o l e ž a l A., 2007, *Lékařský slang a úsloví*. 2.vyd. Praha.
- F i l i p e c J., Č e r m á k F., 1985, *Česká lexikologie*. Praha Academia.
- G r y g e r k o v á M., 2006, *Slang v církevním prostředí*. Spisy FF OU, Ostrava.
- H l a d k á Z., 2000, *Přenesená pojmenování rostlin v českých dialektech*. Masarykova univerzita, Brno.
- H u b á č e k J., 1971, *Onomaziologické postupy ve slovní zásobě slangů*. Ostrava
- H u b á č e k J., 2002, *Onomaziologické postupy v sociolektech*. In *Čeština – univerzální a specifika* 4.
- H u b á č e k J., 2003, *Výběrový slovník českých slangů*. Spisy FF OU, Ostrava.

Užité zkratky

a) označující jednotlivé sociolekty

admin. pracovníků v administrativě
atlet. atletů
box boxerský
brusl. bruslařský
cel. celnický
církev. církevní
cirkus. cirkusácký
cukr. cukrovarnický
cykl. cyklistický
div. divadelní
dopr. zaměstnanců v dopravě
ekon. ekonomů
elektr. elektrikářů
eltech. elektrotechniků
film. filmářský
fotograf. fotografů
fyz. fyziků
gymn. gymnastů
ház. hráčů házené,
hokej. hokejistů
hor. hornický
horol. horolezecký
hud. hudebnický
hutn. hutnický
isl. interslangový
jezdec. jezdecký
kart. kartářský
ker. výrobců keramiky
kloboučn. kloboučnický
knofl. knoflíkářský
komin. kominický
konc. vězňů koncentračních táborů
koš. hráčů košíkové
kožel. koželužníků
krasobrusl. krasobruslařský
krejč. krejčovský
kuch. kuchařský
kuleč. hráčů kulečnicku
les. lesnický
letec. letecký
lyž. lyžařský
m.dopr. zaměstnanců městské dopravy
vinař. vinařský
vod. vodácký

med. zaměstnanců ve zdravotnictví
mládež. mládežnický
mlyn. mlynářský
model. modelářský
motor. motoristický
mysl. myslivecký
nark. drogově závislých
obchod. obchodnický
obuv. obuvnický
pekař. pekařský
pivovar. pivovarnický
počítač. pracovníků s počítači
polic. pracovníků bezpečnosti
polit. politiků
polygraf. polygrafický
porc. výrobců porcelánu
pošt. poštovní
potrav. potravinářský
požár. požárnícký
práv. právnícký
projekt. projektantský
publ. novinářský
radam. radioamatérský
rozhl. pracovníků rozhlasu
ryb. rybářský
rybn. rybníkářský
řem. řemeslnický
řezn. řeznický
sáňkař. sáňkařský
sděltech. pracovníků sdělovací techniky
sklář. sklářský
sport. sportovců
stav. pracovníků ve stavebnictví
stud. studentský
šach. šachistů
škol. pracovníků ve školství
tech. technický
tel. pracovníků televize
text. pracovníků textilního průmyslu
tramp. trampský
úřed. úřednický
vagon. vagonářský
včel. včelařský
vězeň. vězeňský
voj. vojenský
volej. volejbalistů

vor. vorařský
výtiv. výtvarnický
zahrad. zahradnický
žák. žakovský

žel. železničářský
zápas. zápasnický
zedn. zednický
zeměd. zemědělský

b) ostatní

zan. zanikající
zast. zastaralé
n. nebo